

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра японської філології

Кваліфікаційна робота магістра з японської філології
на тему: «Функціонально-семантичні особливості чоловічого жіночого
мовлення в сучасній японській мові»

Допущено до захисту
« ___ » _____ року

студента групи МПяп 51-19
факультету сходознавства
освітньо-професійної програми Галузевий
переклад: японська мова, англійська мова
за спеціальністю 035 Філологія
спеціалізацією 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно), перша –
японська

Шкор Богдана Миколайовича

Завідувач кафедри
японської філології

_____ Кравець К. П.

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Сіленко Наталія Василівна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРУ. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ РОЗБІЖНОСТЕЙ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	6
1.1 Дослідження чоловічого та жіночого стилів мовлення у світовій та японській лінгвістиці	6
1.2 Соціальна обумовленість виникнення відмінностей у жіночому та чоловічому мовленні Японії.....	8
1.3 Стилiстичні особливості чоловічого та жіночого мовлення	15
Висновки до Розділу I.....	19
РОЗДІЛ II. РОЗБІЖНОСТІ ЧОЛОВІЧОГО ТА ЖІНОЧОГО МОВЛЕННЯ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	21
2.1 Способи вираження гендерних відмінностей.....	21
2.2 Тенденції у чоловічому та жіночому мовленні сучасної Японії.....	29
Висновки до Розділу II.....	33
РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЧОЛОВІЧОЇ ТА ЖІНОЧОЇ МОВИ НА ПРИКЛАДІ ДІАЛОГОВИХ ІГОР.....	34
3.1 Семантичні особливості чоловічого мовлення на прикладі Гри Отоме.....	34
3.2 Семантичні особливості жіночого мовлення на прикладі гри Бішьодзьо.....	54
Висновки до Розділу III.....	60
ВИСНОВКИ.....	63
АНОТАЦІЯ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	67

ВСТУП

Майже у всьому світі є поняття чоловічої та жіночої мови і Японія не є виключенням. В японській мові, це поняття чітко виражене на відміну від інших країн. Саме через чіткий розподіл в японській мові можна помітити велику різноманітність відмінностей між чоловічою і жіночою мовою. Зрозуміло, що вони виникають не з фізичних або фізіологічних відмінностей між чоловіками і жінками, а з їх соціального і побутового становища, а також з передбачуваних норм поведінки в соціальному середовищі. Зазанчені вище особливості ставлять перед наукою ціль дослідити особливості чоловічої та жіночої мови. У радянському союзі аналіз мовних проблем японського суспільства був початий в 20-30-і роки одними з найвидатніших вчених-мовознавців Е.Д. Полівановим і Н.І. Конрадом. Пізніше багато для вивчення цих питань зробив С.В. Неверов. На пострадянських теренах питання гендерної відмінності японців було найбільш широко досліджене російським лінгвістом та доктором філологічних наук В.М. Алпатовим. Він розглядає особливості мовлення жінок та чоловіків нерозривно від соціальних особливостей японського суспільства.

Під час написання роботи теоретичним підґрунтям слугували праці широкого кола вітчизняних та іноземних вчених, які безпосередньо належать до теми роботи Э.Г. Азімова, В.М. Алпатова, Н.В. Білої, О.А. Вороніної, А.Г. Кірової, Е.И. Горошко, А.В. Кириліної, В.І. Ковалю, К.Т. Тамбієвої, Барфорд В, М. Фішер, Л. Міллер, Сатоші Кінуші, Окамото Шігеко.

Актуальність проблеми. Майже скрізь у всьому світі людство завжди мало уявлення образів “чоловічності” та ”жіночності”. Ми сформували незліченну кількість правил, які диктують поведінку чоловіка та жінки у суспільстві, по відношенню до інших. Також існують правила, що “допомагають” говорити так, аби їх сприймали як належного представника статі.

На традиційні уявлення про гендерну ідентичність впливає все, що нас оточує, при цьому суспільство постійно змінюється і зміцнюється. Ми постійно оточені

ідеями чоловіків і жінок в засобах масової інформації та в повсякденному житті. Ефект від цього можна спостерігати навіть при використанні мови.

На сьогоднішній день дослідження в області гендеру відіграють важливу роль в різних сферах гуманітарних наук і лінгвістика особливо зацікавлена в них. Відмінність комунікації між чоловіками та жінками є невід'ємною частиною культури спілкування, яка постійно відіграє важливу роль в нашому житті. Так як японці віддані своїм традиціям і за своєю натурою вони консерватори, все це вплинуло не лише на побут, стиль життя та поведінку японського народу, але й на мову. Дана робота містить дослідження у сфері відмінностей та особливостей чоловічого та жіночого мовлення у сучасній японській мові. Тема є актуальною, оскільки різниця чоловічого і жіночого варіантів літературної мови у японському суспільстві проявляється на всіх рівнях мовної системи, а саме на лексичному та граматичному рівнях.

В останніх десятиліттях неможливо не помітити вплив культури заходу, зокрема Америки, на повсякденне життя японців. Як результат, вимоги щодо норм поведінки зазнають пом'якшення. Дані події мають вплив як на міжособистісні, гендерні відносини, так і на мову. Тому проблематика гендерних розбіжностей є актуальним предметом дослідження багатьох соціолінгвістів.

Мета роботи – виявлення функціонально-семантичних особливостей жіночого та чоловічого мовлення в розмові японців

Завдання нашого дослідження:

- 1) уточнити теоретичні засади досліджень гендеру в працях учених
- 2) висвітлити передумови виникнення гендерних відмінностей мовлення в цілому
- 3) описати історичні факти, які вплинули на відносини між чоловіками та жінками в Японії
- 4) розглянути способи вираження гендерних відмінностей, притаманних японській мові
- 5) дослідити особливості мовлення чоловіків та жінок у Японії сьогодення

Об’єкт дослідження – чоловіче та жіноче мовлення в сучасній японській мові.

Предмет дослідження – функціонально-семантичні особливості характерні особливості та гендерні розбіжності, що притаманні японській мові, їх вплив на сучасне японське суспільство, та прояви данного лінгвістичного явища під час розмови.

Матеріалом дослідження стали тексти діалогових ігор в жанрах отоме та бійшоджьо та роман японського письменника Харукі Муракамі “1Q84”.

Методи дослідження – метод критичного аналізу, який було використано для вивчення наукових праць попередників; метод суцільної вибірки, що застосовувався для виявлення лексичних одиниць в матеріалах діалогових ігор; описовий метод, який сприяв інтерпретації змісту тексту діалогів в японських іграх; поєднання, історичного, зіставного, порівняльно-історичного, лінгвостилістичного, морфологічного методів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому що в українському мовознавстві вперше було здійснено аналіз діалогових ігор з точки зору особливостей чоловічого та жіночого мовлення; вперше проведено функціонально-стилістичний аналіз сучасного чоловічого та жіночого мовлення.

Теоретичне значення дослідження пов’язане із вивченням лексичних і стилістичних особливостей мови японських діалогових ігор. Результати дослідження є внеском у загальне мовознавство.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості їхнього використання в навчальному процесі при викладанні практичного курсу сучасної японської мови та міжкультурної комунікації.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, анотації, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 73 сторінок.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРУ. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ РОЗБІЖНОСТЕЙ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

1.1 Дослідження чоловічого та жіночого стилів мовлення у світовій та японській лінгвістиці

Гендерна лінгвістика – розділ мовознавства, в якому досліджуються письмова й усна поведінка чоловічої та жіночої статі, їх стратегії і тактики спілкування [1,47]. Гендерна лінгвістика вивчає відображення “мужності” і “жіночності” в одиницях мови, а також специфічні особливості чоловічої та жіночої мовної поведінки. Названий науковий напрям визначають також як соціолінгвістичну дисципліну, в центрі уваги якої знаходяться мовні явища, пов'язані з відмінностями носіїв мови за статтю [10, 14].

Гендер справедливо вважають поняттям міждисциплінарним. Цей термін виник у Великобританії, і в перекладі з англійської мови gender дослівно означає граматичний рід – чоловічий, жіночий, середній. Із часом це поняття почало означати соціостатеві характеристики статі з властивими їй характерними особливостями способу життя, вчинків, задумів і прагнень тощо. Гендер стосується не тільки окремих індивідів – чоловіків та жінок, а й визначає стосунки між ними як «соціально-демографічними групами» та гендерні відносини у всій сукупності – те, як втілюються в життя «соціальні ролі жінок і чоловіків», як вони вибудовуються в суспільних відносинах.

Стосовно мови й статі рефлексія вперше виникла ще у період Античності при усвідомленні категорії роду. Найдревнішою та довгий час єдиною гіпотезою про причини функціонування у мові категорії роду була символіко-семантична теорія. Її прибічники вважали, що граматичний рід виник під впливом природньої даності, тобто наявності серед людей різних статей [9, 266]. Удар по даній теорії завдало відкриття мов, в яких відсутня категорія роду. Проте незмінним залишається визнання того, що категорія роду сама по собі здатна впливати на людське сприйняття відповідних слів і понять [7].

Виникнення гендерної лінгвістики як одного з напрямків сучасного мовознавства тісно пов'язане з так званою феміністською критикою мови, або феміністською лінгвістикою, яка зародилася в США в 1960-х -1970-х роках. Виявлені нею закономірності доводять наявність в мовній системі гендерної асиметрії. Такий висновок інтерпретується з позицій гіпотези Сепіра-Уорфа: мова не тільки продукт розвитку суспільства, а й засіб формування його мислення та ментальності [7]. Класичною працею феміністської критики мови вважається робота американської дослідниці Робін Лакофф «Мова і місцежінки», в якій обґрунтовується андроцентризм мови і ущербність образу жінки в картині світу, що відтворюється в мові. У рамках феміністської лінгвістики відбувається пошук “мовних несправедливостей” по відношенню до жінки і усунення їх з мови [10, 18].

Вивчення взаємозв'язку мови і статі його носіїв прийнято розділяти на два періоди, рубежем яких є 60-і роки ХХ століття:

1. Біологічний детермінізм — нерегулярні і непов'язані суміжними науками дослідження, засновані головним чином на спостереженні розрізнених фактів.
2. Власне-гендерні дослідження — широкомасштабні дослідження, обумовлені зростанням інтересу до прагматичного аспекту мовознавства, розвитком соціолінгвістики і змінами в традиційному розподілі чоловічих і жіночих ролей у суспільстві [7].

Одним з основних понять гендерної лінгвістики являється “гендер”. Він був введений західними лінгвістами в 70-х роках минулого століття і підкреслює не природну, а соціокультурну причину міжстатевих розбіжностей. Так під гендером розуміють “сукупність стереотипних уявлень, що обумовлені соціальними, культурно-історичними, релігійно-етичними і психологічними причинами”; “сукупність соціальних очікувань і норм, цінностей й реакцій, пов'язаних з поведінкою чоловіків та жінок” [6].

Наступними поняттями, які можна часто зустріти є “жіноче мовлення” та

“чоловіче мовлення”, де слово мовлення вказує на те, що йдеться про мовленнєві особливості тієї чи іншої статі [10, 26].

В Японії проблематика гендерних відмінностей у мові довго ігнорувалася. Переломним моментом вважають кінець 70-х років: тоді вийшла перша книга з жіночого варіанту мови, що належала відомій лінгвістці Джюгаку Акіко, а в наступному році з'явився спеціальний випуск журналу «Котоба». У розвитку гендерних досліджень в японській лінгвістиці зіграло роль те, що до цього часу серед мовознавців у Японії з'явилося багато жінок, які активно зайнялися цими проблемами. Зараз майже щороку виходять монографічні дослідження з гендерної лінгвістики[2].

1.2 Суспільно-історичні передумови формування відмінностей у жіночому та чоловічому мовленні Японії. Статус жінки крізь призму історії.

Згідно слів російського лінгвіста В.М. Алпатова ролі чоловіків і жінок у суспільстві здавна розподілялися, а в традиційних, патріархальних суспільствах жінки займали і продовжують займати підлегле становище. Це знаходить відображення в тому, як говорять чоловіки і жінки. Можна припустити, що опозиція жіночих і чоловічих варіантів мовлення існувала ще на ранніх етапах розвитку людства, будучи пов'язаними з розподілом праці між статями [4].

За останні 150 років Японія пройшла через більш радикальні перетворення, ніж будь-яка інша країна. Коли їх феодальний спосіб життя був законодавчо виключений з японської культури, вони звернулися до демократії, яка згодом була замінена правим фашистським урядом. На гендерні ролі і життя жінок вплинуло кілька культурних впливів, найбільш поширеними з яких є конфуціанство, самурайський феодалізм і Друга світова війна [37,443-452]. З тих пір, як конфуціанство прийшло на японські береги з Китаю, роль жінок почала змінюватися і продовжувала змінюватися аж до Другої світової війни [17, 116-118]. З їх корінням, глибоко вкоріненими в феодальному самурайському ладі

минулого, роль жінки залишалася в домашньому господарстві завдяки культурним віруванням країни. Під час фашистського правління Японії роль жінок змінилася з домогосподарок на працюючих жінок в зв'язку з впливом світової війни на країну і необхідністю людей працювати в лікарнях, на фабриках, затишних жінок і т.д.

1.2.1 Конфуціанство

Беззаперечно, суспільні та історичні процеси, пов'язані з нерівноправністю жінок у Японії, у тій чи іншій мірі відобразилися на мовній ситуації. Японія, як Китай та Корея зазнала впливу ідеалів Конфуціанства, де центром суспільства є сім'я. Чоловіки є головами родини, а жінки ж залежні від чоловіків. Жіноча роль полягала у тому, щоб вийти заміж, народити нащадків й доглядати за родиною [16].

Конфуціанство зробило акцент на очільному положенні чоловіка в сім'ї і підтримало ієрархічну структуру влади в суспільстві. Поєднання впливу конфуціанства з релігією і феодальною культурою назавжди змінило становище жінок в Японії [37,443-452]. Ці впливи конфуціанства сприяли створенню дискримінаційного положення жінок в суспільстві. Конфуціанство також підкреслювало перевагу чоловіків над жінками, стверджуючи, що жінки повинні підкорятися своєму батькові, чоловікові і синові як дочка, дружина і стара дружина. Поняття традиційної ієрархії розглядалося в сім'ях наступних чином: перевага батька над сином, старшого над молодшим, брата над сестрою, чоловіка над дружиною. Конфуціанство було схвалено японським урядом, оскільки фашистський уряд намагався підвищити народжуваність в своїй країні, щоб Японія могла конкурувати із західними країнами [17, 116-118].

З конфуціанством прийшло "умейо фуясейо" - зачаття більшої кількості дітей для збільшення населення Японії. Жінки почали працювати в комерційному секторі, і приєднання жінок до робочої сили стало однією з причин економічного розвитку Фашистської Японії. До 1900-х років близько 250

000 жінок працювали на текстильних фабриках, і вони становили близько 63 відсотків робочої сили в промисловості [17,116]. Економічні реалії Фашистської Японії призвели жінок на фабричні підлоги. Але і на фабриках практикувалося конфуціанство, оскільки їм платили меншу зарплату і змушували жити в часто поганих і переповнених гуртожитках, де вони відчували себе ув'язненими. Звичайно, жінки все ще були втягнуті в роль дітонародження, бо чоловіки фізично не могли цього робити.

1.2.2 Військово-феодалний стан

З приходом до феодальної системи життя, культурні закони кардинально змінили становище жінок в японському суспільстві. До приходу феодальної самурайської культури в п'ятнадцятому столітті японське суспільство в основному спиралося на матринську лінію.

Феодальна самурайська система привела до ослаблення позицій жінок в домогосподарстві. Очікувалося, що жінки будуть дивитися на чоловіка, як на свого бога, і служити йому, а він буде їй небесами. Повість про Гендзі " - японський культурний роман, що розповідає про молодого дворянина Гендзі і його гонитви за декількома молодими жінками. У романі жінки-автори сказали, що якби жінки не були в корені злими, то вони все-таки народилися б чоловіками. Таке недооцінювання японських жінок тривало і у фашистській Японії, за цінностями якої з давніх часів пішли багато японських чоловіків і жінки [20,36].

За п'ять десятиліть, що передували Другій світовій війні, становище жінок практично не змінилося. Педагоги почали говорити про рівність між статями на основі рівності між усіма класами, заснованого на відновленні Мейдзі, але жінки нічого не отримали від дискусій. В Японії в 1887 році були прийняті закони, що обмежують роль жінок в суспільстві. Жінкам не дозволяли голосувати на виборах демократичного уряду в Японії. Жінки страждали від багатовікової феодальної самурайської культури в фашистській Японії, що робило їх підлеглими потреб своїх чоловіків. Жінкам не дозволялося розлучатися з

чоловіками, і вони були змушені проводити своє життя з одним чоловіком. Чоловіки, навпаки, могли легко розлучитися зі своїми дружинами і залишити їх іншим жінкам [25,11].

У 250-річному режимі Токугави в ізольованій і феодалній системі Японії домінували концепції системи самураїв і сьогунів. Оскільки вплив інших країн в Японії було обмежено, в країні розвивався особливий спосіб життя і культура. Жінки, яким вдалося заповнити соціальні гендерні ролі мудрої матері і доброї жінки, вважалися типовими японськими красунями. Їх символізували як струнких, з довгими очима, що мають поодинокі повіки [26,507]. Японія, будучи країною, яка підтримує збочену сексуальність, фігура гейші, як відомо, уособлювала собою невідому історію Японії. Як видно з фільму "Мемуари гейші" [31, 290; 29], культура гейш, що зародилася у часи феодалного самурайства, перебувала в розквіті сил за часів фашистського режиму.

Покажемо також той факт, що в раннє середньовіччя, коли роль жінок в японському суспільстві була більш значущою, відмінності жіночого мовлення від чоловічого, судячи з літературних пам'яток, були не такі великі. Вони в основному сформувалися в пізнє середньовіччя, коли на перший план висунувся військовий самурайський стан і становище жінок різко змінилося до гіршого [2]. Є писемне підтвердження того, що жіноче та чоловіче мовлення мало відмінності вже у 8 столітті, коли була написана 万葉集, перша збірка японської поезії, яка збереглася до наших днів. З віршів помітно, що чоловіки та жінки мали невеликі розходження в стилях спілкування. Існує література, яка описує мову 女房 (придворних дам) як мову окремої групи, але стиль спілкування придворних дам та куртизанок не є прямим предком сучасного жіночого мовлення. Значні розходження почали розвиватися під час так званого періоду правління Сьогуната Токугава (1602-1868). Жінки не мали права власності, вчилися писати лише хіраганою, їм заборонялося читати про ведення політичних та торговельних справ, а також визначні пам'ятки літератури, які були написані ієрогліфами. Згідно зі слів португальського торговця тих часів, чоловік міг вбити

дружину за те, що вонабула ледащою або поводитася не відповідно до норм. Указ 1637 року продобровільну ізоляцію Японії перетворив її на часову капсулу, яка була зачинена відзовнішніх контактів аж до 1853 року [32]. З цього моменту почались активні процеси змін на всіх рівнях життя суспільства. В період Мейджі японський парламент стандартизував японську мову й зробив наголос на використанні жіночого мовлення відповідно до ідеалу *gyousai kenbo* (良妻賢母) - “хороша дружина, мудра мати” [22, 95], який об'єднував у собі конфуціанські вчення щодоматеринства та західний культ сімейного комфорту [35, 241]. Можна сказати, що удану епоху від заборон перейшли до «приписів» як потрібно говорити у тих чи інших ситуаціях. При формуванні норм нової літературної мови орієнтувалися виключно на чоловічі різновиди мови. Жіночий варіант спочатку не нормувався, але до кінця епохи Мейджі його зразки стали поощрюватися через школи для дівчаток [2].

Японські дослідники 国語学 (національної мови) описали характерні риси нормативного жіночого мовлення (займенники, заключні частки, показники ввічливості та інше) на початку 20 століття. З наростанням націоналістичних та літаристських поглядів все більше дослідників зверталися до традиційних норм жіночого мовлення і стверджували, що воно є цінним культурним надбанням, яке буде існувати ще не одне століття. Дехто заявляв, що стиль *nyoubou kotoba* (女房言葉) сформулював сучасний стиль спілкування жінок [35, 24]. Однак поразка Японії у Другій Світовій війні призвела до її активної вестернізації, що вплинула на стандарти гендерних відносин, які існували до цього.

1.2.3 Друга світова війна

Роль жінок в Японії змінилася під час Другої світової війни, коли мільйони японських чоловіків вступили до лав збройних сил. Під час війни близько 7,1 мільйона японських чоловіків входили до складу збройних сил, які залишили

свої робочі місця на виробництві, і жінки були змушені замінити їх на заводських поверхах.

Жінки працюють на металургійних шахтах, вугільних шахтах і заводах з виробництва боєприпасів для забезпечення війни і служіння своїй країні. Разом з чоловіками, які брали участь у війні, дружини були змушені брати на себе всі обов'язки з ведення домашнього господарства. Багато японських жінок були змушені подвоїти в багатьох випадках і потроїти свій робочий день. Війна принесла довгоочікуване вирівнювання японського суспільства, так як обов'язки жінок стали зростати з домашнього господарства до заводських поверхів [30,9].

Очікувалося, що патріотичний обов'язок жінки стати матір'ю дасть більше чоловіків для боротьби за фашистську справу. Пропаганда була спрямована на те, щоб жінки відчували себе одруженою з країною. Журнали стали зображати жінок в якості керуючих домашнім господарством, але багато жінок працювали на млинах і фабриках з виробництва боєприпасів. Деякі малозабезпечені жінки були прийняті на військову службу, щоб працювати в якості втішних жінок для військовослужбовців. Передбачалося, що ці жінки будуть використовуватися для задоволення сексуальних потреб японських збройних сил, і вони будуть працювати на складальних конвеєрах для сексуальних контактів. Високопоставлені чиновники самі наймали собі повій для сексуальних контактів [23].

Багато молодих японських дівчат і жінок працювали помічницями медсестер і їм доводилося долати свої культурні обмеження, зцілювати поранених військовослужбовців. Багато молодих дівчат, які ходили в школу, викликала добровольцями, і під час війни школи перетворилися в будівлю госпіталю [18, 183-188]. Війна також висунула на перший план кілька молодих японських жінок, які вийшли заміж за американців і покинули батьківщину разом зі своїми чоловіками. Багато молодих японок відчували, що розірвана війною нація більше не придатна для життя, і їм потрібно було бігти з країни, а шлюб з іноземцями був для них варіантом покинути Японію [15].

Однак важливим періодом у боротьбі за рівноправ'я статей є друга половина 20 століття. У 1970-х роках жіночі рухи почали усвідомлювати виступати протигнітючого нав'язування мовних стандартів. Ці жіночі угруповання називали себе *uman ribu* (від англійського “women’s lib”), щоб відділитися від інших, що боролися за мир та демократію. Є очевидним те, що представниці цього руху усвідомлювали, що жінки в основному представлені в принизливій манері і що жіночий стиль мовлення змушує їх говорити з використанням само принижуючих форм, що не дозволяло їм бути на рівних з чоловіками. Особливо важливим є той факт, що багато активісток *uman ribu* ігнорували нормативне жіноче мовлення та розмовляли у напористій, невічливій та нежіночній манері. Вони викидали ввічливі категорії зі свого мовлення й використовували вульгарні слова, такі як *gakī* - “бісеня” замість *kodomo* - “дитина”, *kome* - вульгарно “рис” замість *gohan* - ввічливо “рис”, Їх невизнання важливості відношення мови та пануючої гендерної ідеології було чітко сформульовано в монументальній науковій праці Джюгаку Акіко (1979) про мову, гендерні ідеології й жіночий опір. Її ключовим концептом для аналізу стала “жіноча мова” (女らしい言葉 - *onnarashii kotoba*). Кількісне дослідження жіночих журналів показало деякі характерні стилістичні особливості, до яких відносяться більший відсоток окличних та незакінчених речень, які відображають віру в жіночу емоційність та нестачу логічного мислення, менша кількість власних іменників, що натякає на мене бажання жінок вчити щось нове, на відміну від чоловіків, і рясне використання займенника другої особи *あなた* замість лінгвістичних еліпсів. Другий компонент *女らしい言葉* пов'язаний з темами, обраними спеціально для жіночої аудиторії. Жіночі журнали переповнені статтями про моду, ведення господарства й приватне життя селебриті. Джюгаку аргументує це тим, що обмежений ряд тем для читання й обговорення жінками стає причиною чому чоловіки дивляться на

жінок зверху вниз. Третій та останній компонент 女らしい言葉 це лінгвістичні стратегії, що служать для відображення того, що мовець це жінка.

Джюгаку вважає, що 女らしい言葉 є частиною загального концепту onnarashisa (女らしさ) або ідеалізованої жіночності, яка регулює мислення та поведінку японських жінок у дрібницях [35, 25-27]. Праці Джюгаку Акіко дали поштовх для подальшого активного розвитку мовних гендерних досліджень в Японії.

За цей період, від Другої Світової війни до наших днів, у жінок з'явився індивідуалістський підхід до життя, виходити заміж вони почали пізніше, мають змогу їздити на відпочинок закордон, вкладати свій зароблений дохід в економіку. Роль жінок в японському суспільстві буде продовжувати розвиватися. Це тільки питання часу, коли жінки почнуть отримувати державну владу. Цей процес прискорюється за допомогою зниження народжуваності. Сім'ї тепер мають переважно по 1-2 дитині [17]. Але все ще нинішнє покоління японських жінок в деякій мірі є жертвами минулого, що захоплені між конфліктуючими полюсами старого і нового.

1.3 Стилiстичні особливості чоловічого та жіночого мовлення

Практично всюди в світі люди завжди мали образ жіночності і мужності. Існують неписані правила того, як жінки і чоловіки повинні діяти в суспільстві по відношенню один до одного, а також як потрібно говорити, щоб їх сприймали як повноцінних представників своєї статі. Як би не змінювалося з роками, повільно випаровуючись в ході боротьби за рівність, це позначається на нашій точці зору і сьогодні. Кордон між статями все ще існує, який би тонким або розмитим він не був.

Цікава річ, пов'язана з традиційними гендерними стереотипами в Японії, полягає в тому, що вони не обмежуються поведінкою, а включають в себе і мову.

Не тільки в тому сенсі, що жінки повинні, говорити більш адекватно або спокійно, ніж чоловіки, але і в тому, що стосується конкретних особових займенників або закінчень пропозицій. Навіть читаючи рядки з книги або п'єси на японській мові можна визначити стать мовця без опису або імені.

Гендерні відмінності в мові можуть бути як явними, які репрезентуються в граматичних формах, так і тонко завуальованими, які вимагають спеціального вивчення і виявлення. При зверненні до даної проблематики гендерних досліджень важливим напрямком постає виявлення можливих відмінностей з урахуванням мовних рівнів: фонетичного, морфологічного, синтаксичного та семантичного, а також когнітивне пояснення виявлених ознак [11, 52].

Фонологічна різниця між чоловічим та жіночим мовленням є помітною в багатьох мовах. Зазвичай жіноче мовлення характеризується кращою вимовою у порівнянні з чоловічою. Жінки часто люблять говорити високим тоном, що авжеж є обумовленим фізіологічними особливостями, але науковці наголошують, що це також пов'язано з жіночою “нерішучістю” та “емоційною нестабільністю”

Не лише біологічні відмінності, розподіл соціальних сфер мовного спілкування спричиняють відмінності мовлення жінок та чоловіків, а й сфера мовної свідомості — динамічного і комплексного середовища, існуючого у вигляді різноманітних мовних побудов і когнітивних, емоційних, мовних процесів, які представляють собою єдність.

Як відомо, накопичення когнітивного досвіду — результат когнітивної діяльності, яка визначається когнітивними, емоційними та фізичними здібностями особистості. Залежність цих здібностей від біосоціальних параметрів проявляється в наступному:

- у відмінностях у сфері емоцій, жінкам приписується емоційна експресивність, а чоловікам — агресивність;

- в особливостях когнітивних процесів (особливо на рівні фонетичної обробки інформації), що пов'язано з розлитим збудженням клітин мозку у жінок і більше локалізованим - у чоловіків.

Поясненням, що когнітивна компетентність була привілецією чоловіків, служить факт більшого їх доступу до освіти та інших сфер суспільного життя [11,58].

Дослідження мови в галузі гендерної лінгвістики показують, що мова і мовлення чоловіків характеризується агресивністю, стислістю і передачею почуття «вищості». Відносно чоловічої мовної поведінки можна також відзначити, що у дорослих чоловіків часто спостерігається нездатність висловити і описати свої власні емоційні стани, зокрема, теплоту, турботу, печаль або біль. Чоловіки вербалізують лише одну емоцію - гнів.

Мова і мовлення жінок відрізняються м'якістю, поступливістю і емоційністю. Жіноча мова реалізується через конкретні лінгвістичні засоби: більш часте вживання зменшувальних суфіксів, достаток оцінних слів, вигуків і модальних дієслів; переважання оклику, спонукальних і питальних пропозицій у порівнянні з чоловічою промовою, насиченою ствердними висловлюваннями. У жіночого мовлення більше форм ввічливості і пом'якшення; жінки вміють краще слухати; в цілому мовна поведінка жінок характеризується як більш «гуманна».

Наведені стереотипи можуть носити в тій чи іншій мірі універсальний характер, але можуть і різнитися з погляду кросскультурних, етно і лінгвокультурологічних аспектів [13].

У мовленні чоловіків зазвичай головну роль грає зміст висловлювання, а в мовленні жінок часто (але, звичайно, не завжди) на перший план виступає емоційно-експресивна сторона. Цікавими є зауваження, висловлені письменницею Кора Руміко. Вона пише, що для японських жінок характерна звичка основну увагу звертати на інтонацію висловлювання і модально-експресивні частки, тому мова багатьох жінок бідна лексикою; коли ж жінкам треба викладати щось позитивне, це викликає у них труднощі, які відчувала сама Кора Руміко в студентські роки. Вона ж наводить такий факт: під час війни

дівчинки, евакуйовані з Токіо в район Ніігата, могли спілкуватися з місцевими дівчатами, засвоївши з діалектних рис лише інтонацію і частки [4].

Згідно досліджень Джюноко Уено однією з відмінних рис японського міжгендерного спілкування є те, що жінки частіше схильні перебивати чоловіків. Також деякі дослідження показують, що різниця у цьому питанні майже відсутня, у європейській мовній традиції навпаки.

Якщо говорити про особливості комунікації, то зі спостережень помітно, що на самому початку діалогу чоловіки вводять прийнятну для них схему субординації. У лінгвістичному плані позиція єдиного суб'єкта діяльності в ситуації, що склалася визначається через підмет, виражений займенником «я». Підмет «я» найчастіше відкриває ініціальні репліки чоловіків (згідно спостережень, в жіночих ініціальних репліках цей займенник фігурує приблизно в два рази рідше). Такий вибір цілком відповідає панівній точці зору, згідно якій «чоловік не повинен бути слабким і залежним». Лінгвістичні спостереження збігаються з гіпотезою психологів про те, що концепт «єго» жінки має менш жорсткі і детерміновані кордони. «Жіночий» стереотип вступу в діалог передбачає певні зусилля по створенню сприятливого психологічного клімату. Чоловічий стиль спілкування свідчить про прагнення до соціального домінування та незалежності, жіночий - до співробітництва [5, 100-101].

Також варто зазначити той факт, що особливості жіночої та чоловічої лексики можливо пов'язати з писемністю японської мови. Вона була створена завдяки використанню як семантичних, так і фонетичних компонентів китайських ієрогліфів. В цей же час, японці розробили дві силабічні абетки, а також продовжили використання ієрогліфів. Система катакани з'явилася на основі скорочень китайських ієрогліфів, в той час як хірагана стала результатом скоропису ієрогліфів. Крім того, в цей період жінки писали літературні твори лише складовою абеткою, їм не дозволялося вивчати систему китайських ієрогліфів, яка була чоловічою областю знань, коли справа доходила до навчання і письма.

Звичайно, вже минуло не одне століття, тому традиційний розподіл за системою запису зник, але і в такому випадку спостерігається певна тенденція. Сьогодні чоловіки та жінки використовують канджі на письмі, але все ще можна побачити невелику різницю, коли мова йде про чоловіків та жінок, котрі виражають себе як в мовленні та і при написанні тексту.

Висновки до Розділу I

Перші спроби дослідження питання мови і статі було здійснено ще у період Античності. Сама ж гендерна лінгвістика сформувалася як мовознавча наука у другій половині минулого століття. У Японії дослідження гендерних особливостей спілкування почало активно розвиватися у 70-х роках минулого століття, де поштовхом став жіночий рух за рівноправність статей, й з роками це питання привертає увагу все більшої кількості лінгвістів.

В загальних рисах, мовна поведінка жінок відрізняється невпевненістю, меншою агресивністю, більшою гуманністю і орієнтованістю на свого партнера по комунікації. Жінки більш уважно вислуховують думку співрозмовника, не прагнуть домінувати у ході бесіди. Чоловіки ж в діалозі більш агресивні, прагнуть у бесіді тримати ситуацію під своїм контролем, менш схильні до компромісів. У мовленні чоловіків зазвичай головну роль грає зміст висловлювання, а в мовленні жінок часто таку роль має емоційно-експресивна сторона. Тому мовленню чоловіків притаманні також стислість і менша кількість мовних засобів, що надають висловлюванню емоційної забарвленості та експресивності. Підмет «я» найчастіше відкриває ініціальні репліки чоловіків, а в жіночих цей займенник фігурує приблизно в два рази рідше. Такий вибір цілком відповідає панівній точці зору, згідно якій «чоловік не повинен бути слабким і залежним».

Гендерна відмінність у мовленні чоловіків та жінок існує завжди і є зумовленою особливостями культури та соціуму. На позиції чоловіка та жінки у японському суспільстві вплинули ідеї конфуціанства, де головою сім'ї вважався саме чоловік. Але найбільше вплинув період Сьогуната Токугава, коли жінка

займала підлегле становище, адже мала менше прав. В період Мейджі жінка бповинна була як поведінкою, так і своїм мовленням, відповідати усталеному ідеалу “Хорошої дружини та мудрої матері”. Вестернізація Японії після поразки у Другій Світовій війні вплинула на лібералізацію соціального становища жінки.

Отже, ці та інші чинники сформували різницю у жіночому та чоловічому мовленні японців. Як результат, для японської мови невід'ємною рисою стала наявність двох стилів мовлення, які притаманні представникам чоловічої та жіночої статі, - *joseigo* та *danseigo*. Даним типам мовлення властиві певні характеристики, особливості мовної поведінки та уявлення щодо них, що є сформовані у суспільстві історично.

РОЗДІЛ II. РОЗБІЖНОСТІ ЧОЛОВІЧОГО ТА ЖІНОЧОГО МОВЛЕННЯ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Японській мові притаманна чітка система. розмежування жіночого joseigo (女性語) та чоловічого danseigo (男性語) стилів стикування. Використання того чи іншого стилю обумовлене поділом гендерних ролей у японському суспільстві. «Жіночу» фразу, проговорену чоловіком, граматично можна вважати абсолютновірною, але такий чоловік буде сприйматися у суспільстві жінкоподібним або людиною нетрадиційної орієнтації, а жінка, що говорить з використанням «чоловічих» зворотів, навпаки, чоловікоподібною, грубою, невихованою. Тому невідповідне використання стилю може призвести до спотворення інформації.

Беручи до уваги більш ранні дослідження з гендерної мови, а також додаючи мою власну інтерпретацію, є ряд категорій, які будуть розглянуті в цьому дослідженні більш детально. Існує кілька типів мовлення, які можна визначити як чоловічі або жіночі. Найбільш очевидними будуть різні гендерні особистісні займенники, за якими послідує більш активне використання важливого і правильного мовлення жінками-носіями мови. Але гендерна мова виходить за рамки цього і включає в себе заключні частки пропозицій, певні граматичні елементи, теги і багато іншого. У наступному розділі будуть представлені різні гендерні елементи, на яких буде зроблений акцент в аналізі.

2.1 Способи вираження гендерних відмінностей

Найбільше розбіжностей помітно в усному мовленні, хоча в тій чи іншій мірі їх можна виявити й на письмі. На думку деяких фахівців, стать того, хто пише, легко ідентифікується, хоча інші вказують, що це можливо лише інколи, а в деяких випадках взагалі ні. В усному мовленні відмінності помітніші, ніж при офіційному спілкуванні. В офіційному діалозі граматичних та лексичних

відмінностей може і не бути, але відмінності можуть виявлятися на дискурсивному рівні. Більшість найбільш явних чоловічих або жіночих особливостей мають яскраво виражений розмовний характер, хоча можуть виражатися і на письмі, особливо при спілкуванні в Інтернеті та через SMS [2]. Жіноче мовлення у японській мові повинне відповідати принципу *onnarashii*, тобто бути “жіночим”. Даним поняттям описують поведінку очікувану від жінки в японському суспільстві.

Чоловіча мова повинна у свою чергу відповідати характеристиці *otokorashii* – “чоловічий”, “мужній”. Воно відрізняється нижчим регістром голосу, використанням більш грубих форм, слів та зворотів. Чоловіки використовують у неформальному спілкуванні частку *だ* замість *です*, і рідко - шанобливі суфікси[12].

Основні відмінності жіночого мовлення від чоловічого:

- часте використали питальних часток в кінці речення;
- притаманно використовувати більш ввічливі форми мови;
- найчастіше використовуються шанобливі суфікси в імені співрозмовника і шанобливі префікси (*お* і *ご*);
- використовуються "жіночі" слова (особливо, займенники) - мангаджін;
- використовуються більш м'які по звучанню слова;
- не використовується логічна зв'язка *だ*;

Основна відмінність жіночого та чоловічого мовлення полягає у використанні заключних часток. Разом з інтонацією дані частки можуть змінити значення усього речення [12]. За основу візьмемо основні частки жіночого та чоловічого мовлення, виділені Александром Шонфелдом [14], та розглянемо безпосередньо приклади їх використання у реченнях.

По-перше, серед характерних жіночих часток можна виділити частку *わ*, яка в усному мовленні використовується переважно зі зростаючою інтонацією, надає “типового” жіночого звучання реченню. Вона може поєднуватися з

іншими частками. Наприклад, з よ, де остання вказує на інформативність речення (мовець інформує реципієнта про щось), а також може підсилювати емоцію. Наприклад: 「問題になんかなってないわよ、ぜんぜん」と青豆はきっぱりと言った [39] (Ніяких проблем. Зовсім, - чітко пояснила Аоаме.)

У даному контексті Аоаме, тридцятирічна героїня роману, у відповідь на зауваження свого співрозмовника, що у них виникнуть проблеми, запевняє його, що «проблем зовсім не буде» й при цьому пом'якшує свою фразу за допомогою частки わ та емоційно підсилює її з допомогою よ. У комбінації ж часток わね частка ね пом'якшує речення та додає йому шанобливого відтінку, в залежності від ситуації може використовуватися в стверджувальних або питальних реченнях. Розглянемо діалог між Аоаме та Аюмі з того ж роману:

「私も元気。ただ良い男がいないだけ。青豆さんは？」

(У мене також все чудово. Лише хлопця немає. А ти як, Аоаме?)

「同じようなところ」と青豆は言った。

(Та ж сама історія, - відповіла Аоаме.)

「それはいけないわね」とあゆみは言った。

(Так не годиться, - мовила Аюмі.)

У даному контексті Аюмі використала властиве для жіночої мовлення поєднання часток わね, яке надає особливого відтінку реченню (“вірно”, “чи не так?”). Частка の слугує у ролі пом'якшувальної частки й також може поєднуватися з よ,ね. Для підтвердження цього наведемо у якості прикладу уривок діалогу Аоаме з хлопцем, який розповів їй, що малює кораблі:

「船が好きなのね」

(Тобі, напевно, подобаються кораблі?)

「そうです。帆船が好きなんです。」

(Так. вітрильники, якщо точніше.)

Частка *ね* надає питального відтінку - «ти, напевно, любиш кораблі(?)», а *の* пом'якшує саме речення – запитання, у наслідок чого воно звучить ввічливіше. Приклади часток, що використовуються чоловіками:

- *かい* чоловічий варіант питальної частки *か*.

Наприклад: 「先生は俺のことについて何か言っていたかい？」

(Вчитель щось говорив про мене?) [39];

- *ぜ* чоловічий варіант частки *よ*, несе відтінок неввічливості та грубості. Її ввічливіший та менш емоційний варіант - інформативна стверджувальна частка *ぞ*. Для прикладу уривок з манга, репліки роздратованого школяра під час діалогу зі своїм другом:

「あー殺されるかと思ったぜ・・・」

(Аа, я думав вона мене вб'є...)[40];

У результаті аналізу стає очевидно, що чоловічі частки використовуються для жорстких заяв, тоді як жіночі звучать м'якше та ввічливіше.

Сфера лексики де найбільш яскраво проявляється відмінність варіантів, - особові займенники 1-ої та 2-ої особи. Наступна таблиця з дослідження Шібамото про гендерну мовою в японській романтичній фантастиці показує різні займенники першої особи поряд з їх рівнем ввічливості. Як згадує Шібамото в своєму дослідженні, формальні *わたくし* і *わたし* поділяються як чоловіками, так і жінками [33]. Однак контекстуальне використання *わたし* різниться в залежності від статі, де воно менш формально для жінок, ніж для чоловіків. Той, який відповідає за формальність жіночого *わたし*, буде замість цього чоловічим

боку, в той час як, чоловічий неформальний *おれ* відповідає жіночому *あたし*.

Це показано в таблиці нижче:

Табл. 1: Займенникові форми першої особи [34, 120]

	Офіційний	Нейтральний	Неофіційний
Жіночий	わたくし (あたくし)	私	あたし (あたい)
Чоловічий	わたくし, わたし (じぶん),(わし)	ぼく	おれ

Якщо подивитися на таблицю вище, здається, що насправді існує менше варіантів для жіночої колоноки. Всього існує п'ять різних займенників від першої особи для жінок і шість для чоловіків. Однак чоловічі займенники *じぶん* і *わし* більш конкретно вказані з точки зору віку.

Ще один, який не буде продемонстрований - це неформальний жіночий займенник *あたい*. Спочатку це був вульгарний займенник, що використовується жінками робітничого класу в Токіо і робітницями району червоних ліхтарів, яке сьогодні в Японії використовується рідко. Нарешті, *わたくし* / *あたくし* використовуються тільки у вкрай формальних ситуаціях.

Якщо подивитися тільки на займенники від першої особи, що використовуються молодими людьми в сучасній Японії в стандартних повсякденних ситуаціях, то залишилися б такі займенники, як *わたし* (Ж/Ч), *あたし* (Ж), *ぼく* (Ч) і *おれ* (Ч). Це залишило б три варіанти для чоловіків, в той час як є два варіанти для жінок.

Серед займенників першої особи лише найбільш ввічливе *わたくし* поширене в тому ж значенні в обох варіантах. Решта

займенники - або специфічно чоловічі або жіночі, або мають тенденцію перетворитися на такі. У сучасній мові широко поширений суто чоловічий займенник ぼく, що зустрічається в різноманітних ситуаціях. інший поширений займенник чоловічого варіанту – おれ, що вживається в розмові з нижчими. Займенник わし, також вживається в розмові з нижчими, використовують лише літні чоловіки [12]. У жіночому варіанті також є особливі займенники 1-ої особи – あたし (фамільярне) і あたくし (формальне).

Особливе положення займає займенник わたし. У жіночому варіанті він найбільш поширений; він, як і ぼく в чоловічому варіанті, використовується в ситуаціях, які не потребують ні підкресленої ввічливості, ні підкресленої неввічливості. Для того, щоб проаналізувати вище сказане на реальних фактах, звернемося знову до книги Харукі Муракамі “1Q84”. Розглянемо уривок діалогу між протагоністом Тенго Кавана та Комацу, редактором видавництва:

「俺はこれまでにずいぶん無益な殺生をしてきた。人が溺れるのをこれ以上見たくはない」

(До цього я брався лише за безрезультатні справи. Більше не хочу дивитися на те, як люди йдуть на дно)

「じゃあ、僕の場合はどうなんですか？」

(А як щодо мене?)

「天吾くんは少なくとも努力をしている」と小松は言葉を選んで言った。

「俺の見るかぎりでは手抜きがない」

(Тенго, ти принаймні докладаєш зусиль, - мовив Комацу, дібравши слова. - Наскільки я бачу, ти відповідально підходиш до роботи.)

Тенго, говорячи про себе, використовує чоловічий особовий займенник *ぼ*, у той час як Комацу також послуговується займенником, притаманним для чоловічого мовлення. Але у випадку з Комацу таким індикатором виступає займенник *おれ*. Враховуючи вік двох сторін діалогу (Тенго майже 30 років, Комацу близько 40 років), *おれ* та *ぼく* розмежовує мовців за соціально-особистісними відносинами.

Відносно займенників другої особи відмінності менш чіткі. У наступній таблиці з раніше згаданого дослідження Шібамото показані різні займенники другої особи і рівень їх формальності. Однак найкращим способом спілкування було б уникати використання займенників другої особи в цілому.

Таблиця 2: Форми заіменника другої особи [34, 121]

	Офіційний	Нейтральний	Неофіційний
Жіночий	あなた	きみ	あんた
Чоловічий	あなた (あんた)	きみ	おまえ、たまえ

Як видно з вищенаведеної таблиці, чоловіки і жінки, що говорять офіційною мовою, мають загальне формальне *あなた*, а також їх менш формальний еквівалент *あんた*. Однак, як і у випадку з займенником першої особи *わたし*, контекст використання *あんた* різниться в залежності від статі. Згідно таблиці 2, різниця в формальності слова *あんた* істотно відрізняється, так як воно знаходиться між формальним *あなた* і середньоформальним *君*, коли

використовується чоловіками, але відповідає помітно неформальному чоловічому омае, коли використовується жінками.

Ця таблиця також свідчить про те, що жінки перебувають у вкрай невідповідному становищі з точки зору вибору варіантів, що стосуються мови. У той час як у чоловіків є п'ять різних займенників другої особи на вибір, у жінок – тільки два.

Займенник *あなた* в чоловічому варіанті мови вказує на ставлення до співрозмовника як до рівного чужого (так можна звернутися, скажімо, до незнайомої людини того ж віку), в жіночому варіанті його значення ширше: воно може вживатися і до нижчих. В жіночому мовленні *あんた* поширеніше, ніж у чоловічому, і в жіночому варіанті є еквівалентом *きみ*. Наприклад,

「あんたなんかにはブツブツ言われる覚えはないわよ」

(Не пам'ятаю щоб ти скаржилася на щось) [41].

Відзначимо, що скорочені за походженням займенники *あたくし*, *あたし*, *わたし*, *あんた* більш характерні для жіночого варіанту [12].

Також слід зазначити що серед компонентів чоловічого та жіночого мовлення в японській мові також присутні різні фразеологічні частки, деякі граматичні форми і інші мовні елементи. Дуже поширеним видом мовлення в японській мові, особливо для молоді, є використання сленгу. Особливо часто використовуються аббревіатури, як правило, за допомогою випадіння голосних.

Випадіння голосних часто відбувається в Японії, найчастіше в словах, де між безмовними приголосними присутня висока голосна.

Дослідження Терумо Імай, присвячене випадінню голосних, дозволяє припустити, що це відбувається через перекриття глотальних жестів [21, 180]. Оскільки голосова щілина повинна бути закрыта, щоб голосна була озвучена, попередня приголосна та наступна приголосна призводять до того, що голосова щілина залишається закрытою. Це пояснюється тим, що повторення відкриття та

закриття голосової щілини вимагає більших зусиль, ніж просто тримати її закритою.

Дослідження Імаї зосереджується конкретно на випадінні голосних у гендерних групах. Дослідження показує, що молоді жінки, як правило, опускають менше голосних, ніж молоді чоловіки. Далі Імаї аргументує, як це означає, що це опускання є нестандартною мовою, оскільки молоді чоловіки, віддають перевагу нестандартній мові, тоді як жінки, віддають перевагу стандартній мові [21, 185].

Також у дослідженнях, присвячених чоловічій та жіночій мові, неодноразово говорилося про те, що рівень ввічливості, як стверджується, в цілому вище для жінок. Незважаючи на те, що, як стверджується, говорять на жіночій мові більш формально, ніж говорять на чоловічій, існують також дослідження, в яких стверджується, що використання почесних префіксів "お" і "ご" може бути більш широко поширене і серед жінок. Наприклад, чоловік може сказати *ともだち* (友達) "друг", в той час як жінка може додати почесний префікс *お*, щоб зробити свою промову більш формальною, в кінцевому рахунку змінивши її на *おともだち* (お友達).

Крім того, є деякі переплетіння, які, як кажуть, чоловічої або жіночої статі. Найбільш відомими з них є жіночі вигуки *あら* і *まあ*, але є й інші, які, як кажуть, більш-менш гендерно-специфічні. Наприклад, вважається, що вигук *おお* є чоловічим елементом.

2.2 Тенденції у чоловічому та жіночому мовленні сучасної Японії

В мовній свідомості японців відбуваються істотні зрушення. Дедалі частіше з'являються жінки, які спеціально уникають вживання специфічних жіночих форм, оскільки такі, на їхню думку, суперечать жіночій рівноправності.

У зв'язку з більш активною участю жінок у суспільному житті змінюється і зміст їх висловлювань. У одній статті Кора Руміко сказано: «Жінки вислизають зі світу часток, думають і про зміст повідомлення». Зміни виявляються насамперед у мовленні жінок, які працюють або навчаються [4]. Підтвердження цьому можна знайти в масмедіа в межах Японії та поза нею, які говорять про те, що японські жінки, в основному молоді, відкидають “традиційну жіночу мову” або стереотипні моделі жіночого мовлення: «Є й інші ознаки змін, особливо серед молодих японок. Судзуко Нішіхара (керівник Національного лінгвістичного інституту в Токіо) сказала, що її дві доньки, що навчаються в коледжі, використовують більш нейтральні, менш ввічливі та більш чоловічі форми мовлення. Замість того, щоб закінчити речення жіночною формою わよ, вони використовують たよ (чоловічу форму), коли вони розмовляють зі своїми одногрупниками, чоловічої або жіночої статі. Коли розмовляють зі старшими, вони закінчують речення на ます, замість більш ввічливого ございます [35,с.298].

Згідно соціологічним опитуванням молодь зазвичай вже не вважає, що жінки повинні вживати більш ввічливі форми: на користь цього висловилося 66% питаних старше 50 років і тільки 38,5% - молодше 30 років [4]. Вже не настільки обов'язкові норми поведіння дружин до чоловіків. У сучасній Японії чоловіки не стали говорити в родині ввічливіше, ніж раніше, але рівень ввічливості їхніх дружин помітно знизився. Відомий лінгвіст Номото Кікуо порівняв вживання форм ввічливості в мові жінок по відношенню до чоловіків у творах письменника Сіга Наоя, написаних в 1916, 1927 і 1948 роках, а потім у текстах кінця 60-х – початку 70-х років. З кожним часовим зрізом помітне зниження шанобливості. У самих ранніх текстах переважали «надввічливі» форми, а зараз і звичайні ввічливі форми спостерігаються не завжди. В даний час стало цілком звичним те, що молоде подружжя називає один одного по імені або тато/мама. Проте в цілому відмінності двох різновидів японської мови залишаються в силі. У деяких

випадках вони навіть стають чіткішими, як це відбувається у відношенні особистих займенників, в ряд з суто чоловічими *ぼく* і *きみ* стають *わたし* і *あなた*, що перетворюються в їхні жіночі еквіваленти. Вказане дослідження Номото Кікуо показує, що при всіх змінах жіночого мовлення за півстоліттявикористання модально-експресивних часток майже не змінилося. Розбіжності варіантів мови можуть поширюватися і на нові функціональні стилі: у рекламі зараз намагаються в залежності від ситуації писати “по-чоловічому” або “по-жіночому” для кращого впливу на споживача. Оволодіння кожним з різновидів вмовлення набувається в залежності від статі несвідомо, і навіть жінки-керівники зазвичай говорять так, як прийнято для жінок в Японії. Втім, відзначають і появу жінок, які спеціально намагаються говорити “по-чоловічому” з метою боротьби за рівноправність. Це, однак, далеко не норма [3].

В останні десятиліття у межах жіночого мовлення активно почали з’являтися нові “підстили”. Наприклад, у другій половині 90-х років минулого століття серед дівчат-тінейджерів *kogyaku* виник стиль *gyagu-go*. У порівнянні з загальноприйнятою нормою жіночого мовлення він вважається дивним та вульгарним. Мовлення *kogyaku* характеризується наявністю особливих слів, що послуговуються широким спектром лексичних модифікацій, та експресивністю. Для лексики характерними є емпатичні префікси *maji-*, та *chou-* [29], урізання слів та усталених фраз (*mizukashii* - “складний” скорочується до *mizu*) [40], компонування нових слів (*ikemen* - “красень”, утворене приєднанняманглійської лексеми *men* до японської), афіксація (утворення нових дієслів шляхом приєднання дієслівного суфікса *~gu*, як у випадку з *teku**gu*, що виникло шляхом поєднання звуконаслідувальності *tekuteku* зі значенням “йти” та суфікса *~gu*).

Говорячи в цілому про перспективи існування відмінностей у використанні японської мови чоловіками і жінками, японські фахівці сходяться на загальній думці: таких відмінностей стає менше, і, мабуть, вони будуть зменшуватися і далі,

але немає підстав чекати їх швидкого зникнення. Стійкість чоловічого і жіночого варіантів японської мови, безперечно, має соціальні причини.

Таким чином, японська мова являє собою приклад мови, функціонуючої в умовах розвинутого капіталістичного суспільства і в той же час зберігає істотні відмінності між підсистемами, що використовуються носіями мови залежно від їх статі [4].

Висновки до Розділу II

Різниця чоловічого та жіночого варіантів мовлення проявляється майже на всіх ярусах мовної системи. Найбільш явно відрізняються вони один від одного у лексичному та синтаксичному плані. Особливі заключні частки та вибір слів відрізняє чоловіче та жіноче мовлення. Особливо ця розбіжність помітна в неформальному стилі спілкування, у ввічливому стилі мовлення гендерна різниця є такою явною.

Жіноче мовлення має бути *onna rashii*, тобто жіночним. Даний тип мовлення характеризується:

- частішим використанням питальних часток в кінці речення.
- є більш ввічливим (наприклад, є характерним використання шанобливих суфіксів)
- м'якшим
- основна увага приділяється інтонації висловлювання та модально-експресивним часткам

Щодо чоловічого мовлення, то воно повинне бути *otoko rashii* (“мужнім”) і має наступні характеристики у неформальному спілкуванні:

- нечасте використання шанобливих суфіксів
- послуговується спектром заключних часток, що несуть відтінок грубості
- використання частинки *~た*
- використовуються слова грубіші по звучанню

Сфера лексики, де найбільш яскраво проявляється відмінність варіантів – особові займенники першої та другої особи. Займенники не лише є індикатором того якої статі є мовець, але й вказують на ступінь ввічливості та міжособистісні відносини між учасниками комунікації. Також існують специфічно жіночі та чоловічі слова. Переважно вони зустрічаються у сфері неформального спілкування. Характеризується даний шар лексики усіченням заключних мор та у випадку з чоловічим мовленням подовженням останньої голосної, а у випадку з жіночим - приєднанням суфіксу ввічливості.

Однією з відмінних рис японського міжгендерного спілкування є те, що жінки частіше схильні перебивати чоловіків, хоча деякі дослідження показують, що різниця у цьому питанні майже відсутня. У європейській мовній традиції навпаки. Великі розбіжності, розглянутих у роботі стилів мовлення, часто пояснюються другорядним становищем японської жінки у суспільстві, яке є помітним і в наш час. У наслідок впливу Західної культури усталені традиції японського соціуму зазнають як культурних, так і мовних змін. Молоде покоління починає поступово стирати кордони в стилях спілкування, хоча, всеж, дані зміни є досить повільними.

РОЗДІЛ ІІІ. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЧОЛОВІЧОЇ ТА ЖІНОЧОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ДІАЛОГОВИХ ІГОР)

3.1 Семантичні особливості чоловічого мовлення на прикладі гри *Отоме*

Отоме (乙女ゲーム / *Отомегему*) - жанр комп'ютерних ігор, призначений для жіночої аудиторії. Сюжет і мета гри в іграх цього жанру полягає в тому, щоб побудувати романтичні стосунки з одним з декількох юнаків, що оточують головну героїню оповідання. *Отоме*-ігри особливо популярні в Японії. За жанром вони зазвичай є візуальними романами або симуляторами побачень.

Меморіал Токіmekі - це популярна серія ігор про знайомства, зроблених Конами. Третя гра в орієнтована на жінок називається Меморіал Токіmekі дівчача сторона, яка буде розглянута далі.

3.1.1 Особливості мовлення чоловічих персонажів гри

А) Коичи Сакураи (桜井琥一)

Перша сцена – перша зустріч

Зустріч з першим суб'єктом відбувається відразу після того, як головний герой прокидається від своєї мрії. Розуміючи, що вона того ж дня йде до школи, вона готується і схвильовано вибігає за двері. Тим не менше, внутрішній монолог головної героїні раптом перерваний глухим стуком.

А: 「危ねえな、おい。」

Абунеена, оі

Ей, обережно.

Цей приклад починається з сильно чоловічої моделі мовлення зміни слова あぶない «небезпечний» на あぶねえ. Ця фонологічна форма можлива як для

звуків *あい*, так і *おい*. Крім того, персонаж А також використовує частинку *な* (частіше *なあ*, з довгим голосним), яка традиційно визначається як «оклична сентенційна частинка, яка використовується у неформальних чоловічих мові [27, 193]. Однак, незважаючи на це, сьогодні його часто використовують молоді жінки [27, 195]. Розміщений у кінці речення, він використовується як закінчення речення для позначення емоцій або наголосу. Хоча додавання вигуку *おい* "ей" в кінці не визначається як гендерне, це робить мовця трохи грубим і манернішим.

Г: 「ご、ごめんなさい.....」

Го, гоменнасаі....

Ви-вибач.....

Г: 「すみません、あの、わたし、学校に行かないと.....」

Сумімасен, ано, ваташі, такко ні іканаіто...

Г: Вибачте, ммм, мені потрібно йти до школи....

Ці приклади показують реакцію героїні. Зверніть увагу на надмірне використання пауз і заїкання, що вказує на переляк. Також використовується вставне слово *あの* демонструючи невпевненість і вагання. Крім того, той самий приклад демонструє використання головним героєм особистого займенника (в даному випадку стилізованого під хірагану замість кандзі 私). Це використовується жінками або чоловіками у офіційних ситуаціях.

В кінці персонаж також використовує умовну форму дієслова *いく* "йти", додаючи – *ないと*. Роблячи це, героїня натякає на те, що їй потрібно піти, але не зовсім прямо це говорить, роблячи це дуже ввічливою та обхідною спробою піти. Роблячи це, героїня натякає на те, що їй потрібно піти, але не зовсім прямо це говорить, роблячи це дуже ввічливою та обхідною спробою піти.

А: 「見ろ、ビビってんじゃねーか。」

Міро, бібіттен джянее ка

A: Бачите, вона боїться

A: 「どうすんだよ？」

Доо сун дайю

A: Що ти збираєшся робити?

У прикладі А відповідає, використовуючи дієслово *みる* "бачити" у його простому імперативному вигляді *みろ*, визначеному як дуже чоловічий стиль мовлення. Після цього відбувається повторна поява персонажа з використанням фонологічної форми *ええ*, змінюючи заперечення *じゃない* на *じゃねえ*. Приклад також має першу появу стилю мовлення, який буде повторюватися пізніше, а саме того, коли оратор стискає свої слова і скорочує їхню мову. А використовує дієслово *びびる* "бути наляканим" додаючи форму *-ている*, але замість того, щоб правильно вимовляти повний *びびているん*, він скорочує його до *びびてん*. Те саме відбувається в наступному прикладі із *どうすん* замість *どうするな*, де він використовує скорочену версію дієслова *する* "робити". В кінці цих двох виразів вказується скорочена версія частинки *の*.

Ще одне, на що слід звернути увагу, - це використання персонажем *だよ*. Вживання допоміжного дієслова *だ* (*です* в простій формі) у різних його формах та поєднаннях (*だね*, *だな*, *だよ*, *だよね*), за традицією, називається чоловічою формою мови. Використання кінцевих частинок речення, що вказує на наголос, визначеність (тощо), також розглядається як дещо більш напористий та чоловічий тип мовлення. Однак останнім часом це виявляється як шаблон мовлення, який використовують і жінки.

Після його останньої заяви в прикладі, явно спрямованої до когось поза екраном, з'являється хлопчик, який допоміг головній героїні, коли вона загубилася напередодні ввечері, і офіційно вступає в розмову. Пізніше вони виявляють, що це брати з її дитинства, раніше введені в її мрію. Той, на кого я зупинюсь, це старший брат, оскільки він, здається, є персонажем, що використовує найбільш чоловічу мову.

Друга сцена по дорозі додому

Випадкові події в школі дозволяють гравцеві наблизитися до персонажів. Варіанти, коли можна побачити персонажа, який повертається додому зі школи, це запитати, чи хочуть вони разом їхати додому, запитати, чи хочуть вони йти в кафе, чи не викликати їх та йти додому наодинці.

- 一緒に帰ると誘う

Ишиьо ні каеру то сасоу

Запропонувати поїхати додому разом

- 喫茶店に寄ろうと誘う

Кіссатен ні йору то сасоу

Запропонувати зайти до кафе

- ひとりで帰る

Хіторі ні каеру

Піти додому самому

Гравець також отримує можливість змінити спосіб звернення до персонажа під час цих подій (ім'я – く ん, прізвище – さ ん, прізвиська тощо). Вибір запитати персонажа А пройти разом додому (варіант 1) веде до подальшого діалогу.

A: 「おう、オマエか。」

Оу, омае ка.

О, це ти.

У цьому прикладі А починає з окличного вставного слова $\bar{o}$, що вказує на подив. Це частіше використовується мовцями-чоловіками, оскільки користувач-жінка скоріше скористається відповідним вставним словом a (あっ, あ). Після цього персонаж також звертається до героїні як お前, займенник, який раніше був почесною мовою, але тепер вказує на звичну мову, що використовується при розмові з рівною або неповноцінною людиною. Це можна розглядати як грубе використання в неправильних ситуаціях, оскільки це може здатися принизливим. У цьому прикладі це написано катаканою, а не кандзі (お前), спосіб письма, який зазвичай використовується для акцентування уваги на словах у мангах та інших засобах масової інформації.

Г: 「よかったら、一緒に帰らない？」

Йокаттара ішишьо ні каеранай?

Не хотів би ти піти додому разом?

Головна героїня використовує звичну мову у стандартній короткій формі, оскільки людина, з якою вона розмовляє, є другом дитинства того ж віку. Далі - одна із випадкових розмов, які іноді трапляються, якщо персонаж погоджується на запрошення.

А: 「おい、教会の伝説、仕入れてきたぞ。」

Оі, кьоукаі но денсетсу, шііретте кіта зо.

Ей, я маю нову інформацію про легенду Церкви

А: 「秘密結社だ。」

Хімітсукешія да.

Це таємне товариство.

У наведеному вище реченні є інше використання раніше згаданого вигуку *おい*. Приклад також демонструє використання закінчувальної частки *ぞ*, чоловічого мовного елемента, що використовується для додавання сили або

вказівки команди. У другому прикладі речення він закінчує простим *だ*. Як вже згадувалося раніше, це традиційно розглядається як більш грубий чоловічий спосіб мовлення, а в деяких випадках - це чоловіча закінчувальна частка в реченні.

Не дивлячись на дивну тему, героїня слухає, а хлопець продовжує пояснювати, як вітраж є секретним кодом.

A: 「おお、それを中世から秘密結社が守ってやがんだ。」

O:, *core o chusei kara himitsukeshiya ga mamotteyan da.*

Так, таємне товариство середньовіччя захищає його.

A: 「バレたら、世界の終りらしいぞ。」

Bare tara seikai no ovarai rashii zo.

Якщо про це дізнаються, це мабуть буде кінець світу.

У прикладі першому прикладі А починає з узгодженого виразу о “так; так” (у цьому випадку стилізовано з довгою голосною як *おお*). Цим переважно користуються мовці чоловічої статі. Цей приклад також має першу появу допоміжного дієслова *やがら*, вульгарного типу мови, що вказує на почуття зневаги користувача або щодо дієслова (наприклад, дії), до якого він приєднаний. Це також скорочується в *やがん* замість *やがるん*, що закінчується простим *だ*. Крім того, є ще одна поява кінцевих частки *ぞ* у другому прикладі. Далі А рішуче реагує на відсутність реакції героїні.

A: 「おい。なんか気のねえ返事だな。」

Oi. Nanika ki no nee hendzhi dana.

Ей. Цесхоже на те, що тобі байдуже.

A: 「いいか、秘密結社だぞ？世界の終りだぞ？」

Iika, himitsukeshiya da zo? Iekai no ovarida dzo?

Слухай, це таємне товариство! Кінець світу!

Перший приклад показує інший приклад окличного *おい*, за яким слідує використання *ねえ* замість *ない*. Це речення закінчується простою зв'язкою *だ* разом із закінчувальною часткою *な*, яка, як уже зазначалося раніше, традиційно є частиною чоловічого мовного зразка згідно з різними дослідженнями. У другому прикладі є ще два екземпляри простої зв'язки *だ* та раніше згаданих закінчувальних часток *ぞ*.

Третя сцена – побачення

Третя сцена складається з ряду рядків, які з'являються під час побачення з персонажем А, коли ви ходите по магазинах у торговий центр.

Г: 「あっ、紘一くん。遅刻だよ？」

Аа, коуічі-кун. Чікоку дайю?

Ах, Коуічі. Тизапівнився.

Цей приклад показує реакцію героїні на запізнення чоловічого персонажа. По-перше, це згаданий раніше вигуківий вставний знак *а*, що утримується в зоні жіночої безпеки. Далі – *だよ*, в даному випадку використовується жіночим персонажем. Це підтверджує раніше цитовані аргументи щодо того, що цей компонент нещодавно став гендерно нейтральним.

А: 「教師みてえなこと言うな。行くぞ。」

Кьоуші мітее на кото іуна. Ікудзо.

Не кажіть таких речей, ти говориш як вчитель. Ходімо.

А: 「おう……悪かねえぞ？」

Оу... Варукане:дзо?

О ... непогано

У першому прикладі наведено раніше згадану зміну звуку *あい* на фонологічне *ええ*, у цьому випадку зміна слова *みたい* “здаватися” на *みてえ*.

Після цього йде негативна імперативна форма дієслова *いう* “сказати”, що робить його *いうな*, і в кінці того ж прикладу А ще раз використовує чоловічу закінчувальну частку *ぞ*. За цим слідує чергове використання вставного слова *お* *お*, використання *ねえ* замість *ない* та друге використання *ぞ* у другому прикладі.

А: 「あ。いや、そのカッコ.....なんでもねえ、気にすんな！」

A. Ія, соно какко.... Нандемоне:, кі ні сунна!

Ага. Ні, це вбрання ... нічого, неважливо!

Цей приклад дає ще одну демонстрацію використання фонологічного *ねえ*, поряд із скороченою версією імперативно-негативної форми *する*, змінюючи її від *するな* на *すな*.

А: 「お.....それ、どうだ? シブいじゃねえか。」

A... Соре, до: да? Шібуі джянее ка.

А ... як щодо цього? Хіба це не зі смаком?

У прикладі ще раз використовується вставне слово *お*, за яким слідує проста форма *だ*. Далі також чергове використання фонологічного заперечення *じゃねえい* замість звичної форми *じゃない*. У цей момент гравець повинен вибрати відповідь.

- 「本当だ、買っちゃおかな！」

Хонто: да, каччяо кана!

Ти правий, можливо, мені слід купити його!

- 「そうかなあ.....」

Соукана:...

Я не знаю.....

○ 「似合いません！」

Ніаімасен!

Це не буде мені пасувати

На різних прикладах наводяться випадки простої форми *だ*, яка має бути в міру чоловічої статі, поряд із закінчувальною частинкою *かな* (у даному випадку з довгим голосним). Це функціонує як показник монологічного запитання або як показ невизначеності. Далі йде відповідь А на перший вибір:

А: 「おお、そうしろ。わかってんな、オマエ。」

О:, со: шіро. Вакааттен на, омае.

Так давай. Ти розумієш, чи не так?

Приклад демонструє інше використання вставного слова *おお*, проте цього разу це передбачає згоду. Потім є імперативна форма *する*, перетворюючи його на *しろ*, з подальшим скороченням *-ている*, перетворюючи *わかっているな* на *わかってんな*. Наприкінці персонаж ще раз звертається до героїні як до *おまえ*.

А: 「今日みたいなのはよ、悪かねえぞ。」

Кьо: мітаінанохайо, варукуне:дзо.

Сьогодні було не так вже й погано.

В останньому прикладі цієї категорії є інше використання закінчувальної частки *よ*, в даному випадку в середині речення, яке використовується для привернення уваги слухачів або перехоплення дихання. Після цього відбувається інше фонологічне *ねえ*, що робить його таким же, як і раніше обговорюване вживання вислову *わかるね*. Це ще раз закінчується чоловічою закінчувальною часткою *ぞ*.

Четверта сцена – після школи

Коли героїня наближається до чоловічого персонажа, він час від часу проситиметься йти додому разом. Коли це трапляється, гравець знову отримує три варіанти: прийняти, попросити піти випити чаю або відмовитись, сказавши, що вони вже мають плани.

Г: 「じゃあ、お茶して帰ろうよ」

Джяя, очя шіте каеро:йо

Гаразд, тоді підемо випити чаю, поки ми до цього прийдемо.

Вибір показує використання згаданої чоловічої частки よ, в даному випадку використовується жіночою героїнею. Якщо гравець обирає це, вони потрапляють у кав'ярню і вибирають з різноманітних тем, на які можна поговорити. У наступному прикладі мова буде йти про їжу.

Г: 「好きな食べ物ってなに？」

Скі на табемонотте нані?

Яка їжі тобі подобається?

Героїня дотримується використання нейтральної мови, як показано в прикладі. У її мовленнєвій схемі немає нічого особливо жіночого чи чоловічого, лише просте гендерно-нейтральне запитання.

А: 「好きな食いもんって言ったら、牛肉だな。」

Скі на куімонтте іттара гю:ніку дана.

Якщо ми говоримо про їжу, яка мені подобається, то це яловичина.

А: 「好きだな。牛肉食ってりゃ間違いないねえ。」

Скі дана. Гю:ніку куттерья мачітаіне:.

Мені це подобається. Немає сумнівів, що ти їсиш яловичину.

Перший приклад показує використання трохи вульгарнішого дієслова くう "їсти" замість нейтрального たべる з тим самим значенням. Далі слідує

скорочена версія も の «річ», а саме ま ん . Речення закінчується іншим використанням закінчувальної частки だ な .

Другий приклад починається з використання рівнинної зв'язки з закінчувальною часткою な . Після цього чергове вживання дієслова く う , скорочене разом із – ている , а потім ще більше скорочене, доопрацьоване іншим вживанням ね え .

П'ята сцена – інше побачення

Розмови та команди під час побачень змінюються, коли героїня наближається до чоловічого персонажа. Існує вміння (наприклад, торкання персонажа), а також особливі розмови, що відбуваються, коли ви вибираєте певну відповідь. П'ята сцена складається з деяких прикладів рядків з одного з цих побачень з А.

А: 「よっしゃ、連続パーフェクトっ！今月のハイスコアだ、こら！」

Йошия, рендзоку па: фекуто но хаісукоа да, кора!

Гаразд, послідовний ідеальний рахунок! Це найвищий бал цього місяця!

Вищезазначене висловлювання А містить два цікаві моменти, а саме додавання невеликого つ для наголосу, використання простого だ , що робить його промову дещо грубішою, разом із вставною こら , яка в даному випадку використовується для привернення уваги слухача. Це твердження також запускає кілька варіантів для гравця на вибір.

А: 「あ？いや、アイツのベストには.....ダメだ、10点足りねえ。」

А? Ія айсу но бесуто ніва... даме да, 10 тен таріне:

А? Ні, порівняно з його найкращим результатом ... нічого хорошого, мені все одно не вистачає 10 балів.

「俺の応援してくれんのか？」

Оре но оуен шіте курен нока?

Ти підтримаєш мене?

Як показано в першому прикладі, А використовує займенник третьої особи *aitsu*, звичний і цілком чоловічий спосіб посилатися на когось. У цьому випадку він використовує це для позначення свого брата. У кінці речення також є інший показ використання *ねえ* замість *ない*.

У другому прикладі А використовує імперативну форму, одночасно скорочуючи те, що, ймовірно, зазвичай було б *みてみろ*, до *みてろ*. Форма *てみる* використовується для того, щоб сказати комусь щось спробувати. У кінці наступного речення персонаж використовує вульгарне дієслово *やる* “давати”, яке, як правило, монополізується чоловіками при такому використанні. Після цього чоловічий персонаж іноді запитує, чи встигає головний герой залишитися довше після побачення. Прийняття цього запрошення може призвести до випадкової міні-гри, що дозволить гравцеві посилити прихильність чоловічого персонажа, торкаючись сердець, що з’являються на його обличчі та тілі. Якщо зробити це, не зупиняючись, до закінчення міні-гри, чоловічий персонаж злиться і лає героїню. Далі йде рядок з такої розмови.

А: 「オマエな.....やめろって言ってんだろうが？」

Омае на... Ямеротте іттен дароуга?

Ти... Я що не казав тобі зупинитись?

У прикладі є інший приклад *おまえ*, поряд з імперативною формою *やめろ* “зупинитися; кинути », а потім чоловіча запитальна частка *だろ* . Загалом, цей персонаж використовує багато чоловічої мови та жаргону, а також вульгарні схеми мовлення, що робить його більш грубим.

Б) Тамао Конно (紺野玉緒)

Перша сцена - зустріч

Героїня не зустрінеється з другим героєм, поки не досягне певної кількості балів у своєму інтелекті. Після того, як гравець змушує героїню вчитися і підвищує статистику інтелекту, запускається шкільний захід, де головний герой несе роздруківки до кімнати персоналу. У неї проблеми з відкриттям дверей, оскільки її руки повні, але приємно здивована доброзичливим незнайомцем, який допомагає їй відчинити двері. Внутрішній монолог розповідає гравцеві, що головний герой має відчуття, що бачив цю людину раніше.

Б: 「プリント、持とうか。」

Пурінто мотука?

Можливо тобі допомогти понести ці роздруківки?

Б: 「どこに届けばいいのかな。」

Доко ні тодокереба іі но кана.

Цікаво куди тобі треба їх віднести.

У першому прикладі Б запитує героїню, чи повинен він нести роздруківки для неї, використовуючи もと う, вольову форму もつ "переносити", за якою йде запитальна частинка か. Поєднання вольової простої форми та か, як правило, розглядається як чоловічий рід.

У другому прикладі він закінчує своє останнє твердження закінчувальною часткою かな (іноді довгим голосним, як かなあ). У цьому застосуванні かな виконує функції показника монологічного запитання і не може використовуватися як пряме запитання, спрямоване на іншу людину. Однак його можна використовувати як об'їзний спосіб запитати про щось. Цим користуються як чоловіки, так і жінки, але відсутність прямолінійного запитання - це те, що можна розглядати як трохи менш напористий. Після деяких ввічливих

заперечень головний герой дозволяє Б носити відбитки. Як тільки він збирається піти, героїня згадує, хто він, зупиняючи його перед тим, як він піде геть.

Г: 「あの、生徒会長ですよね？」

Ано, сейто каічьо: десу йоне?

Ммм, ти президент студентської ради, так?

Г: 「入学式で挨拶してた……」

Ню: такушікі да аісатсу шітета...

Це ти, вітав нас під час урочистої церемонії....

У першому та другому прикладах головна героїня все ще тримається в нейтральній зоні, шукаючи згоди у слухача в першому прикладі, використовуючи питанне закінчення よね. Є також інший приклад скороченої мови в другому прикладі, де головний герой використовує континуальну форму *—ている*, але все ж говорить *してた* замість *していた*. Цей стиль розмовної японської мови використовується більшістю молодих людей сьогодні, і цього недостатньо для виходу із нейтральної зони. Крім того, перший приклад показує, як головна героїня використовує *です*, показуючи, що вона використовує ввічливу мову. Питання в тому, продовжується чи ні ввічливість навіть тоді, коли їхні стосунки поглиблюються.

Б: 「はは、覚えててくれたんだ。嬉しいな。」

Хаха, обоете куретанда. Урешіі на.

Ха-ха, ти пам'ятаєш. Я радий

Б: 「いかにも、僕が生徒会長の紺野緒玉です。」

Іканімо боку та сейто качьо: но конно тамао десу.

Справді, я президент студентської ради Тамао Конно.

Як показано впершому прикладі, цей чоловічий персонаж також скорочує свою мову, оскільки він використовує дієслово *おぼえる* "пам'ятати" разом із *—て*

いる。Замість おぼえていて він використовує おぼえてて, але так само, як і раніше використання цього типу аббревіатури нашим жіночим персонажем, він все ще входить до нецентральної категорії. Він також закінчує простою зв'язкою *だ*. Однак у цьому випадку вона використовується після частки *ん* (спочатку *の*), більш нейтрального виразу, що використовується для позначення очікування або причини. У наступному реченні це приклад раніше згаданої сентенційної частинки *な*.

У другому прикладі - це його перше вживання особистого займенника, 僕. Незважаючи на те, що це особистий займенник чоловічої статі, він розглядається як трохи більш скромний і гідний, а також частіше використовується дітьми або старшими чоловіками. Є також випадки, коли сучасні молоді жінки почали використовувати *ぼく*, хоча це розглядається як непослідовно. Ще одне, що слід зазначити щодо цього діалогу, - це те, як він у прикладі переходить до використання ввічливої форми *です*, яку він представляє. Після цього головний герой також ввічливо представляється, за яким слідує остання відповідь Б.

Г: 「山田さん。一年後輩になるのかな。」

ヤマダ-сан. Ічінен коухаі ні нару но кана.

Пані Ямада. Цікаво, цікаво що було б якби ви були на рік молодша
Як видно з прикладу персонаж Б все ще звертається до головної героїні на прізвище додаючи - *さん*, як це слід робити зі знайомими. Він також знову використовує *かな*, роблячи це черговим круговим питанням. Поки що президент видається досить ввічливим, більш серйозним персонажем, який використовує трохи більше нейтральних моделей мовлення та менш чоловічої мови. Після цього його викликають інші студенти, і головний герой вражається, як він знайшов час допомогти їй, хоча він сам так зайнятий.

Друга сцена – по дорозі додому

Наступні приклади - із прохання персонажа піти разом додому. Ще раз, є ті самі три варіанти, що показано в діалозі з персонажем А. Далі показано відповідь, коли головний герой кличе персонажа Б.

Б: 「ああ、君か。」

А: кімі ка.

О це ти.

Перший приклад показує вставне слово *ああ*, яке вказує на подив, а також демонструє використання займенників, які він називає героїнею *きみ*. Це займенникова форма другої особи, яка найчастіше використовується чоловіками для звернення до молодих жінок.

Г: 「よかったら一緒に帰りませんか？」

Йокаттара ішишьо ні каерімасен ка?

Не хочеш піти додому разом?

Хоча вибір однаковий, спосіб розгортання діалогу різний. Як показано в прикладі, героїня використовує ввічливу мову, коли вона розмовляє з цим персонажем. Після того, історія церкви знову піднімається.

Б: 「そうだ、君、敷地内にある教会の伝説を知ってる？」

Соуда, кімі, шікічінаі ні ару кьоукаі но денсетсу о шіттеіру?

Так, чи знаєте ви легенду про церкву в приміщенні школи?

Б: 「壁に煉瓦が使われている部分があるだろ？」

Кабе ні ренга татсукаваретеіру бубун га ару даро?

Невелика частина стіни зроблена з цегли, так?

Б: 「あれの一つが、鍵になってるらしいんだ。」

Аре но хітосу да, кагі ні наттеру рашіінда.

Я чув, що один із них є ключовим.

У першому прикладі він ще раз звертається до героїні як きみ, за яким слідує ще одне скорочення –ている, використовуючи дієслово "знати". Таким чином Б остаточно змінює している на してる. Як видно з другого прикладу, він використовує чоловічий чоловічу питальну частку だろう (без довгого голосного в даному випадку). У третьому прикладі є інша поява скорочення –ている і речення, що закінчується простою формою だ, знову вживане після частки ん.

Третя сцена – побачення

Далі - приклад діалогу з персонажем Б під час побачення. Оскільки вони ще не близькі, персонаж з'являється пізно.

Б: 「ごめん。まったよな。」

Гомен. Маттайона.

Вибач, ти чекав, правильно?

У прикладі персонаж Б ще раз використовує частки な і よ, пояснені раніше в аналізі. У цьому випадку для пошуку згоди використовується な.

Г: 「大丈夫です。わたしも着いたばかりですから。」

Даїджьобу десу. Ваташі мо тсуїта бакарі десу кара.

Все добре. Я щойно приїхав сюди.

Приклад показує, як головна героїня використовує офіційне мовлення, а також називає себе жіночим (або офіційним чоловічим) особистим займенником わたし.

Б: 「君、たまにはこんな服もいいんじゃないかな。」

Кімі, тама ні ва конна фуку мо іін джянаї кана.

Хіба такий одяг не підійде час від часу?

У наведеному вище прикладі чоловічий персонаж ще раз називає героїню きみ, а також використовує нейтральну закінчувальну частку かな, що робить його промову менш напористою. На цьому етапі гравець обирає відповіді, подібні до тих, що були показані раніше.

- 「本当ですか？ 買っちゃおかな！」

Хонто: десу ка? Каччяо кана!

Ти правий, можливо, мені слід купити його!

- 「そうかなあ……」

Со: кана:...

Я не знаю.....

- 「似合いません！」

Ніаімасен!

Це не буде мені пасувати

Варіанти дещо відрізняються від варіантів у тій же ситуації з персонажем А у діалозі, оскільки вони є більш ввічливими та використовують です у третьому варіанті. Другий вибір у цій ситуації призводить до наступної реакції.

Б: 「.....まさか本気で考えてないよな？ 冗談だからね？」

... *Масака хонкі де кангаетенаі йо на? Джьоудан дакара не?*

Ти насправді навіть не розглядаєш це, так? Це був жарт, розумієш?

У наведеному вище прикладі наведено інший приклад частинок よ і な, що траплялися раніше. За цим слідує гендерно нейтральна закінчувальна частка ね.

Четверта сцена – після школи

Далі – черговий випадок, коли чоловічий персонаж кличе головного героя після школи. На цей момент гравець отримує ті самі три варіанти, що було показано раніше у діалозі з персонажем А. Якщо обрати другий варіант вибору з'являється такий рядок.

Г: 「喫茶店に寄りませんか？」

Кіссатен ні йорімасен ка?

Як що да того аби зайти в кафе?

Як показано в прикладі, головний герой продовжує використовувати офіційну мову, розмовляючи з головним персонажем. Після того, як вони потрапляють у кав'ярню, гравець знову отримує вибір із серії запитань, щоб задати персонажу. У наступному прикладі я вирішив запитати персонажа Б про його майбутню мрію. Він відповідає, що раніше хотів стати прем'єр-міністром.

Б: 「子供がパイロットとかサッカー選手とかいうのと同じだ。」

Кодомо га пайротто тока сакка: сениюу тока іу но то онаджі да.

Це те саме, що дитина каже, що хоче стати пілотом або футболістом.

Б: 「あの頃の僕は何を考えてたんだろう。」

Ано коро но боку ва нані о кангаететан дароу?

Цікаво, про що я тоді думав.

Б: 「ある意味怖いもの知らずだったんだなあ。」

Ару імі коваі моно шірадзу даттан да на:.

Я насправді не знав про страшні речі, так?

У першому прикладі персонаж закінчує своє речення простим да. Як вже згадувалося раніше, це визначається як трохи більш чоловічий спосіб мови. Другий приклад знову показує, що персонаж Б знову використовує займенник чоловічого роду *ぼく* та чоловічий чоловіче питальне закінчення *だろう*. Він також скорочує *-ている* (в даному випадку в минулому часі як *-ていた*), змінюючи *かんがいていたん* на *かんがえてたん*. У третьому прикладі він ще раз використовує рівнинну зв'язку *だ* разом із раніше використовуваною закінчувальною частинкою *なあ*.

П'та сцена – ще одне побачення

Далі наведено приклад одного з побачень, що відбулася після зближення персонажів, що надало гравцеві більше варіантів, ніж раніше.

Б: 「エアホッケーだ。やってみようか。」

Еахокке: да. Ятте мійоу ка.

Цер повітряний хокей. Не хочеш спробувати?

У цьому прикладі персонаж Б ще раз закінчує своє речення простим "だ", за яким слідує поєднання вольової форми разом із частинкою питання, про яку згадувалося до попереднього діалозі.

Г: 「手加減して欲しいな」

Текатен шіте хошіі на.

Я хотів би, щоб ти був простіше вів себе зі мною

Вибір цього варіанту також показує, як головна героїня використовує кінцеві зак речення な, веде до дуже чіткого.

Б: 「僕だってそんなに甘やかしてばかりじゃないぞ？」

Боку датте сонна ні амаякашіте бакарі джянаі дзо.

Хіба я вже не завжди тебе балую?

Цей приклад демонструє інше використання ぼく, а також демонструє перше використання Б чоловічого речення-кінцеві частинки ぞ. До цього моменту Б не використовував багато елементів чоловічого мовлення. Наступний діалог - це той, який відбувається із занадто великої шкірної належності.

Б: 「言い方を変えるよ。僕の今の気持ちは分かってる？」

Ікато о каеру йо. Боку но кімочі ва вакааттеру?

Я зміню перефразую. Тепер ти розумієш мої почуття?

Б 「言ったよね。僕は強くない。だから、いつ壊れるか分からない。」

Ітта йоне. Боку ва тсуйоканаі. Дакара, ітсу ковареру ка вакаранаі.

Я ж тобі казав, правда? Я не сильний. Тому я не знаю, коли зірвусь.

У першому прикладі персонаж Б ще раз скорочує *– ている*, одночасно показуючи ще один приклад *ほく*. Крім того, є частка *よ*, яка використовується після простої словникової форми дієслова, яка називається чоловічим мовним елементом. Другий приклад демонструє використання *よね*, описане раніше в діалозі першої сцени, разом з іншим випадком особого займенника *ほく*.

Цей персонаж був досить ввічливим і скромним, в основному виступаючи досить гендерно нейтрально. Однак, як видно з деяких прикладів, він час від часу використовував кілька елементів чоловічого мовлення.

3.2 Семантичні особливості жіночого мовлення на прикладі гри Бішьоджьо

Бішьоджьо (*美少女ゲーム / Бішьоджюгему*) – це інший жанр японських відеоігор, на відміну від отоме він спрямований на чоловічу аудиторію. Як і ігри в жанрі отоме, бішьоджьо це діалогова гра яка зав'язана на побудові стосунків однак головним героєм тут є хлопець.

Серія ігор *Love Plus* була розроблена та опублікована Konami. Гра, представлена в цьому дослідженні, називається *Love Plus + 23*, римейк оригіналу з доданим сюжетом.

3.2.1 Особливості мовлення жіночого персонажа гри

А) Нене Анегасакі (*姉ヶ崎寧々*)

Перша сцена – перша зустріч

Коли герой виходить на своє робоче місце і переодягається у форму, він зустрічає першого жіночого персонажа, який є дуже красивою і дорослою жінкою за його внутрішнім монологом.

A: 「あなたが新しく入った人？」

Аната га атарашику хайтта хато?

Ви новий працівник?

Приклад показує використання займенника другої особи *あなた*, найввічливіший спосіб звернутися. Хоча цим можуть користуватися як чоловіки, так і жінки, його частіше використовують жінки. Вона представляється як Нене Анегасакі, ще одна людина, яка працює в магазині.

A: 「あなたの指導係だけど、敬語は無しよ？」

Аната но шідоу такарі дакедо, кейго ва наші йо?

Я відповідаю за тебе, але не говоріть офіційно, добре?

У цьому прикладі жіночий персонаж використовує закінчувальну частку *よ*. Якщо *よ* використовуються разом із зв'язкою на зразок *だ*, (наприклад, "敬語はなしだよ"), це розглядається як чоловічий елемент мовлення, але при такому використанні з видаленою зв'язкою воно класифікується як жіноче мовлення.

Після цього головна героїня з подивом дізнається, що вона є ученицею середньої школи з тієї ж школи, лише на рік старше за головного героя. Після того, як він серйозно реагує на її жартівливе ставлення, з'являються наступні рядки.

A: 「もう.....本気にしないの。」

Моу... Хонкі ні шінаі но.

Господи, не будь настільки серйозним.

A: 「でも、歳の近い人の敬語がイヤなのは本当よ？」

Демо, тоші ні чікаі хіто но кейго га ія нано ва хонтоу йо?

Але це правда, що я не люблю людей, близьких до мого віку, які говорять офіційно.

Перший приклад демонструє вживання жіночої закінчувальної частки の вказуючи на емоційний наголос. Після цього персонаж А знову використовує жіночу модель закінчення речення виключаючи зв'язку та додаючи закінчувальну частку よ для наголосу.

Друга сцена – після школи

Вибір одного з трьох варіантів занять після школи спричинить різні події. Далі йдеться про роботу на умовах неповного робочого часу, коли головний герой допускає помилку, розливаючи їжу / напої (незрозуміло, які), обслуговуючи клієнтів. Врятувавши його, персонаж А також підбадьорює головного героя, розмовляючи.

А: 「もう .....これくらいで落ち込まないの。」

Моу...Корекураі де очікоманай но.

Господи ... Не впадай у депресію через щось подібне.

А: 「ふふ。あなたはまだ新人なんだから、いっぱいミスしていいのよ。」

Фуфу. Аната ва мада шінджін дакара, іпнай місу шіте іі нойо.

(Хихикає) Ти все ще новачок, тож нічого поганого, якщо ти робиш багато помилок

У першому прикладі, жіночий персонаж використовує жіночий закінчувальну частку の. Другий приклад починається зі звуку ふふ, який є звуком жіночого хихикання. За цим слідує інший приклад особистого займенника あなた, який закінчується жіночою закінчувальною часткою の разом з よ. Також у другому прикладі вона ще раз закінчує своє речення жіночою мовною моделлю прибираючи зв'язку та додаючи закінчувальну частку よ.

Третя сцена – по дорозі додому

Подібно до меморіалу Токіmekі, головний герой отримує кілька варіантів, коли помічає одного з жіночих персонажів по дорозі додому зі школи.

- 一緒に帰ろうと誘う

Iishiyo ni kaeru to sasou

Запропонувати їй піти разом додому

- 一人で帰る

Xitori de kaeru

Піти одному

На початку вона відхилить запрошення, але коли головний герой зблизиться з персонажем, вона почне ходити з ним додому. Давайте розглянемо наступну розмову:

Г: 「今帰り？一緒に帰ろうよ。」

Ima kaeri, iishiyo ni kaeruyo.

Вже йдеш? Давай підемо разом.

У цьому прикладі головний герой використовує закінчувальну частку よ, котра, як кажуть, є мовним елементом чоловічого роду, коли вживається після дієслова в простій формі. У цьому випадку він використовує його після простої вольової форми.

А: 「ふふ、いいわよ？」

Fufu, iiwayo.

(Хихикає) Ходімо

А: 「どこか寄って行くのも、いいかもね？」

Docoka yotteiku no mo, ii kamo ne?

Було б непогано зупинитися десь подорозі, чи не так?

По-перше, це хихикання, використане знову у першому прикладі, разом із жіночою підкреслюючою закінчувальною часткою わ разом із よ що використовується виключно жінками-носіями. Також використовується частка ね, яка використовується для пошуку згоди у слухача. Як вже згадувалося раніше,

хоча це гендерно нейтральний спосіб висловлювання, в деяких випадках кажуть, що *ね* більше використовується жінками під час розмови, тоді як чоловіки його часто замінюють на *な*.

Четверта сцена - зізнання

Коли гравець робить так що персонаж А в нього закохується, відбувається сцена зізнання, за якою слідують фактичні побачення. Персонаж кличе головного героя, кажучи, що вона хоче поговорити після роботи. Він йде їй назустріч, запитуючи, чому вони не можуть поговорити на робочому місці. Після того, як вона пояснює, що хотіла поговорити з ним наодинці і після того, як вони згадають про свою першу зустріч, починається зізнання.

A: 「あのね、私、好きな人がいたの……」

Аноне, ваташі, сукі на хіро та іта но...

Знаєш, у мене була людина, яка мені подобалась.

A: 「私はその人に支えられるだけなのがイヤで、」

Ваташі ва соно хіто ні сасаерареру даке нано таія де,

Мені не подобалося що ця людина завжди мене підтримувала,

A: 「自分も大人になろうってがんばったの。」

Джібун мо отона ні нароу тте танбаттано.

Тож я наполегливо працювала, щоб також стати дорослою.

A: 「つまり……好きなの。」

Тсумарі... сукі нано.

Іншими словами ... ти мені подобаєшся

A: 「私の……カレシになってほしいな……」

Ваташі но кареші ні натте хошіі на.

Я хочу, щоб ти став моїм хлопцем.

Перший приклад починається з жіночого вставного слова あのね. Перший та другий приклади демонструють жіночий (або чоловічий ввічливий) особистий займенник わたし, тоді як перший та третій приклади показують більше використання жіночої закінчувальної частки の. У другому прикладі також використовується なの, жіночий напористий вираз, що рідко використовується чоловіками. У четвертому прикладі вона використовує жіночу закінчувальну частку なの. Далі йде закінчувальна частка なの та особистий займенник わたし у п'ятому прикладі.

Це останнє твердження викликає два варіанти - прийняти чи відхилити визнання.

- 僕も好きだ」

Боку мо сукі да.

Ти мені теж подобаєшся

- 「ごめん.....」

Гомен...

Вибач.....

Перший варіант показує використання た, звичайна форма допоміжного дієслова です, яка, як стверджується, є чоловічим мовленнєвим елементом, коли використовується таким чином.

П'ята сцена – побачення

Після прийняття зізнання починається власне побачення. Далі йде розмова з однієї з дат, яка відбувається під час походу по магазинах.

A: 「こっちのと併せると可愛いよね。」

Коччі но то авасеру то кавайі йоне.

Якщо ти одягнеш його разом із цим, то це буде мило, чи не так?

У першому прикладі вона використовує питальне закінчення *uone*, згадане раніше в дослідженні, яке використовувався для отримання згоди у слухача. Як зазначалося раніше, це як правило, визначається як гендерно-нейтральний вираз.

A: 「ダメだよ、そういうの。」

Даме дайо, соу іу но.

Ні, це не підходить.

A: 「あ、これもいいな。はい、着替えて。」

A, коре мо іі на. Хай, кітаете.

О, це теж горне. Ось піди і приміряй.

Перший приклад демонструє використання аргументованого чоловічого виразу *だよ*, що використовується жіночим персонажем. У другому прикладі ще раз наведено зразок закінчувальної частки *な*. Як вже згадувалося раніше, це спочатку була чоловіча закінчувальна частка, який останнім часом стала гендерно-нейтральною.

Дивлячись на ці п'ять різних сцен, можемо сказати що персонаж використовує досить багато жіночих елементів, водночас зберігаючи нейтральність. Оскільки вона старша за головного героя, її образ досить вишуканий і зрілий.

Висновки до Розділу III

Як видно з аналізу, в ігровому діалозі спостерігалось досить широке використання особових займенників. За допомогою повних діалогів, на яких брали приклади, з'явилася можливість подальшого дослідження частоти та популярності займенників в іграх.

Найбільш часто використовуваним жіночим займенником був *ваташі* (пишеться як *わたし*, так і *私*), залишаючись в нейтральній зоні ввічливості. Це було використано головним героєм у грі *отоме* та жіночим персонажем у грі

бішодзо. З точки зору поширеності та популярності ваташі був жіночим займенником що досить часто зустрічався в обох іграх.

Найбільш часто використовуваним чоловічим займенником було боку, тоді як більше символів використовувало оре. Дослідження Сінді Струтсісарен показало, що おれ частіше використовуються молодими чоловіками, тоді як 僕 частіше використовують старші чоловіки (будучи більш ввічливим і, отже, використовуючи більш ввічливу мову) [36]. Єдиним персонажем гри «Отоме», який використовував はく, був персонаж Б, демонструючи старшого, більш серйозного персонажа, що підкреслювалося вживанням м'якшої, трохи ввічливішої мови. У дослідженні Сатоші Кінсуї також згадується, що боку почали використовувати жінки під час розмови [24, 10].

У діалогах, вибраних з гри отоме, чоловічі персонажі використовували неформальні займенники другої особи omae, нейтрально-ввічливі kimi та anta. Не використовувалося офіційних あなた, тоді як найчастіше використовувались きみ.

У грі бішодзьо персонаж використовував ввічливий あなた, що робить її найчастіше вживаним займенником другої особи жіночими персонажами.

У порівнянні з особовими займенниками, де жінки, мають дуже малий вибір займенників, різниця між носіями чоловічою та жіночою мовою дещо зрівнюється щодо різних гендерних мовленнєвих схем. Замість того, що жіноча, не напориста частина має на вибір значно менше елементів, існує також група, що надає жінкам-носіям значно збільшену кількість мовних зразків.

Що стосується головної героїні гри отоме, то тут мовленнєвих елементів жіночого роду не було. Найбільш часто використовувалося нейтральне мовлення, а також деякі компоненти, що визначаються як чоловічі. Тим не менш, використовується проста форма зв'язки た та закінчувальна частка よ, обидва описані Окамото як "помірно чоловічі". Хоча існують дослідження, які

стверджують, що ці типи елементів закінчення речення можуть здатися більш сильними та напористими, є також дослідження що показують, як вони використовуються і жінками, хоча і рідше. Наприклад, дослідження Шибамото показує, що закінчувальна частка ㇿ використовується обома статями.

У грі бішодзьо жіночі персонажі переважно використовували нейтральну мову. Однак використання жіночої мови було значно вищим, ніж у грі отоме, де вона використовувалася лише один раз. Хоча використання жіночої мови було вищим, ніж в іншій грі, воно все ще було відносно низьким. Крім того, воно мало чим відрізнявся від кількості чоловічих компонентів. Однак, як і у випадку з головною дійовою особою у грі отоме, жіночі персонажі у грі бішодзьо використовували лише просту зв'язку ㇿ та закінчувальну частку ㇿ. Чоловічий герой не використовував жодних жіночих компонентів. Найбільше він використовував нейтральний стиль.

Дивлячись на ці результати, головна героїня гри отоме та головний герой чоловічої статі в грі бішодзьо переважно, використовують нейтральну мову. Це може полягати в тому, щоб зробити головних героїв якомога привабливішими, не використовуючи якомога більше гендерних моделей мовлення і, таким чином, не надаючи їм занадто сильних особистостей.

У той же час чоловічі персонажі гри отоме використовували значно більшу кількість чоловічих закінчувальних форм. Таким чином, більшість мовних зразків, які використовували чоловічі персонажі, були або нейтральними, або чоловічими. Крім того, жіночі персонажі гри "бішо" використовували низку елементів жіночого речення - закінчувальні мовні елементи, хоча і не в такій мірі. Проте факт все ще залишається фактом, що більшість елементів, що використовуються жіночими персонажами, були або жіночими, або відносились до нейтральної мови.

ВИСНОВКИ

Людська мова – надзвичайно складне і різноманітне явище, яке виконує різні функції в житті людей і в соціальних інституціях. Саме тому вона допускає вивчення у багатьох аспектах, кожен з яких визначається відповідними завданнями. При вивченні рідної мови вона постає у вигляді сукупності правил, засвоєння яких забезпечує правильне і логічне володіння мовою. В іншому випадку — під час опанування «чужої» (іноземної) мови — людина воліє отримати доступ до духовних скарбів і до пізнавальної інформації, що зберігається в іншій національній культурі. Тож, цілком зрозуміло, що володіння іншою (іноземною) мовою не тільки відкриває доступ в новий культурний світ, але також і значно розширює можливості людського спілкування (обмін думками, ідеями, знаннями, почуттями, схемами поведінки тощо).

Мова не є статичним елементом, вона постійно змінюється з суспільством, вилучаючи слова чи вирази та додаючи нові, змінюючи значення деяких. Слова, які колись були ввічливі, стають неввічливими, як займенники おまえ або たまえ (てめえ). Вирази, що колись сприймалися як вульгарні, такі як てよ та だわ, тепер розглядаються як належне жіноче мовлення. Це відбувається і сьогодні, і відношення до використання слів, що раніше сприймалися як чоловічі чи жіночі, може бути не таким строгим. Деякі приклади цього вже були побачені в цьому дослідженні, де жіночий персонаж використовував мовні елементи, що визначаються як чоловічі. Є елементи що чітко вказують на зміну, наприклад, використання たゞ та よ жіночими персонажами, або те, що の використовує чоловічий персонаж.

Тож, хоча стереотипна гендерна мова в значній мірі використовується в японській мові, даючи висновок про те, що традиційні ідеали Японії досі існують і виконуються ЗМІ, є також ознаки змін. Це може бути доказом структурних зміни у суспільстві, де жінки сьогодні відіграють набагато більшу роль у соціальному порядку, ніж у минулому. Ця незначна зміна вживання мови

відповідно до змін у суспільстві підтверджує теорію що структура влади в суспільстві та історично складені уявлення про чоловічі та жіночі ідентичності в мові, а також сучасне використання гендерної мови пов'язані між собою.

Хоча боротьба за рівність в Японії, як кажуть, була дуже повільним процесом, вона не існує. Сьогодні жінки мають права, яких вони не мали кілька десятиліть тому, тоді як такі речі, як зацікавленість модою чи макіяжем, вже не сприймаються щось виключно жіноче. Погляди на чоловічі та жіночі стереотипи змінились, що також змінило використання мови в процесі.

要約

女性語と男性語は日本語の特色の一つである。日本語では話者の性別によって言葉や文型などは違う。50年前ほど女性語と男性語の特徴という問題の活動的な研究は発生したが、現在ではまた詳密に研究されていない。だから、このテーマを選ぶことにした。

目的

研究を通して、現代日本語の男性語と女性語の特徴を明らかにしたい。

対象

日本語のジェンダーの特徴や昔と今の女性語の特徴を対象とする。

課題

- ・ 世界と 日本語言語学のジェンダー実験の結果を研究する
- ・ 女性語、男性語が発生したに関連する社会と歴史的な原因を理解する
- ・ 女性語と男性語の差を明らかにする
- ・ 現代日本語の女性語と男性語の特徴を研究する
- ・ 現行のジェンダー状況、言語と性

これらの課題を解決するため、日本、欧米、ロシアなどの言語学者の資料を使用した。

結果

70年代から日本ではジェンダーに関連する研究を活動的にするようになり、今も研究は続いている。女性語と男性語は言い回しで違い、男女は違う文型と言葉を使う。例えば女性が使う代名詞は「あたし」、「あたくし」、「あなた」、「あんた」が男性がよく使うのは「ぼく」や「おれ」など。文末につける終助詞にも、男女の違いが現れる。例えば「ぜ」という終助詞は男性が用い、「わ」とうのは女性だけ用いる。女性はもっと丁寧に、やわらかくて、女しく話す。男性は男らしい感しをするように、男性語にはたくさん普通刑で無礼な終助詞と語彙がある。

昔の状況と比べると現代の男性語と女性語の使い分けはそんなにはっきりではなくて、語彙や文法の性差は縮まりつつあると言われている。

キーワード: ジェンダー、男性語、女性語、終助詞、代名詞。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). - М.: Издательство ИКАР, 2009. — 448 с.
2. Алпатов В.М. Япония: язык и культура. - М.: Языки славянских культур, 2008. - 206 с. [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.e-reading.club/book.php?book=36744>
3. Алпатов В.М. Япония: язык и общество. - М.: Муравей, 2003 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.shounen.ru/nihon/lang-soc.shtml#p5.1>
4. Алпатов В.М., Крючкова Т.Б. О мужском и женском вариантах японского языка// Вопросы языкознания. - М., 1980. - № 3. - С. 58-68
5. Белая Н.В. О проявлении гендерных различий в языке // Вестник Московского государственного гуманитарного университета им. М.А. Шолохова. Филологические науки, № 3. - 2009
6. Воронина О.А. Гендер // Словарь гендерных терминов / под ред. А.А. Денисовой. - М.: Информация XXI век, 2002. — 256 с. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.owl.ru/gender/>
7. Кирова А.Г. Развитие гендерных исследований в лингвистике // Вестн. Томск.гос. пед. Ун-та. - 2009. - № 8 (86). - С. 138
8. Горошко Е.И. Гендерная проблематика в языкознании. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.owl.ru/win/books/articles/goroshko.htm>
9. Кирилина А.В. Освещение связи языка и пола в истории лингвистики "Теория и методология гендерных исследований: курс лекций / под общ. ред. О. А. Ворониной. - М.: Московский центр гендерных исследований, 2001. - 415 с.

10. Коваль В.И. Язык и текст в аспекте гендерной лингвистики: монография / В.И. Коваль; М—во образования РБ, Гомельский гос. ун-т им. Ф. Скорины. - Гомель: ГГУ им. Ф. Скорины, 2007. - 217 с.
11. Нурсеитова ХХ Введение в гендерную лингвистику: учебное пособие. - Павлодар, 2008. - 70 с.
12. Различия в мужской и женской речи японцев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nippon.teremov.org/gramat.php?pad=gender>
13. Тамбиева К.Т. Гендерный аспект мужской и женской разговорной речи [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www2.pglu.ru/upload/iblock/e8c/uch_2009_v_00047.pdf
14. Alexander Schonfeld Manifestations of Gender Distinction in the Japanese Language, 1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://web.archive.org/web/20100922054815/http://www.postmeta.com/jpfm.htm>
15. Barford., V. The Japanese women who married the enemy. BBC. bbc.com. 16 August 2015. Web. 19 January 2016. Режим доступа: <https://www.bbc.com/news/magazine-33857059>
16. Chris Kincaid Gender Roles of Women in Modern Japan, 2014 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.japanpowered.com/japan-culture/gender-roles-women-modern-japan>
17. Christopher, R. C. The Japanese Mind: The Goliath Explained. New York: Linden Press/Simon & Schuster, 1983. Print.
18. Feifer, G. "Ruriko Morishita, Nurses' Aide." The Battle of Okinawa: The Blood and the Bomb. Guilford: Lyons Press, 2001. 183-188. Print.
19. Fischer., M. Comfort women": Japan's 70-year sex slavery controversy, explained. VOX. Vox.com. 28 December 2015. Web. 19 January 2016.
20. Hane., M. Modern Japan: A Historical Perspective. Boulder: Westview Press, 1986. 36. Print

21. Imai, T. (2010). An Emerging Gender Difference in Japanese Vowel Devoicing. In Preston D.R and Niedzielski N.A. (2010). A Reader in Sociophonetics (pp. 177-188).Walter de Gruyter.
22. Junko Uerzo Gender Differences in Japanese Conversation [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://web.uri.edu/iaics/files/08-Junko-Ueno.pdf>
23. Kincaid., C. A Look at Gender Expectations in Japanese Society. Japan Powered. japanpowered.com. 7 July 2013. Web. 19 January 2016.
24. Kinsui, S. (2011). Gendainihongo no yakuwarigo to hatsuwakyarakutā, p.10
25. Komaya., T. The Changing Social Position of Women in Japan. UNESCO. Unesco.org. 1961. Web. 19 January 2016.
26. Lee., J., and E. Thomas. “Comparing the Eyes Depicted in Japanese Portraits of Beautiful
27. Makino, S and Tsutsui, M. (2012). A dictionary of intermediate Japanese grammar. The Japan Times.
28. Memoirs of Geisha. Dir. R Marshall. Perf. Zhang Ziyi, Ken Watanabe and Gong Li. 2005. Columbia Pictures, 2005. Film.
29. Miller, Laura. Those Naughty Teenage Girls: Japanese Kogals, Slang, and Media Assessments // Journal of Linguistic Anthropology 14, 2004.
30. Mishima, S.S. The Broader Way: A Women's Life in the New Japan. Westport: Greenwood Press, 1971. Print.
31. Pandey., R. “Reconfiguring sex, body and desire in Japanese modernity”. Postcolonial Studies, 12.3 (2009): 289-301
32. Seth Friedman Women in Japanese Society: Their Changing Roles, 1992 [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www2.gol.com/users/friedman/writings/pl.html>
33. Shibamoto Smith¹², J. (2004) Language and Gender in the (Hetero) Romance- “Reading” the Ideal Hero/ine in Lovers’ Dialogue in Japanese Romance Fiction. In Okamoto, Sand Shibamoto Smith, J. (2004). Japanese Language, Gender, and Ideology : Cultural Models and Real People (pp. 113-130). Oxford University Press.

34. Shibamoto Smith¹³, J. (2003) Gendered structures in Japanese. In Hellinger, M and Bußmann, S.(2003). Gender Across Languages: The linguistic representation of women and men (pp. 201-226). John Benjamins Publishing.
35. Shigeko Okamoto "Tasteless" Japanese. Less "Feminine" Speech Among Young Japanese Women // Gender Articulated: Language and the Socially Constructed Self. Ed. by Kira Hall and Mary Bucholtz, New York & London: Routledge, 1995 - 512 p.
36. SturtzSreetharan, Cindi L. (2009). Ore and omae: Japanese men's uses of first- and second-person pronouns. International Pragmatics Association.
37. Sugihara, Y., and E. Katsurada. "Gender Role Development in Japanese Culture: Diminishing Gender Role Differences in a Contemporary Society." Sex Roles 47.9 (2002): 443-452. Print. Women: The Meiji and Modern Periods". Aesth Plast Surg 36 (2012): 504-510.
38. Xiufang Xia Gender Differences in Using Language // Theory and Practice in Language Studies, Vol. 3, No. 8. - Academy publisher, 2003. - 13.148
39. 村上春樹 「1Q84」 一新潮社、2009
40. 佐々木一隆 「現代日本語の『乱れ』 とこれからの日本語」, 2006. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ci.nii.ac.jp/naid/110006183844>
41. 日本語俗語辞書 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zokugodict.com/01a/anta.htm>
42. 麻枝准、こもわた遙華 「Angel Beats!」、電撃 G's magazine [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://vk.com/album-7107272_210469536